

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבררי היהים

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

נח

◆ הצלם אלוקים ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

לעילוי נשמת
מ"ז רחל בת ג'מילה לוי ע"ה (לבית עטייה)
נלב"ע ו' חשון תשע"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

נח

הצלם אלוקים

שִׁפְךָ דַם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: (בראשית ט ו)

אומר התנא באבות (ג יד) הוא הִיָּה אֹמֵר, חָבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצַלְמֵ, חָבִיב יִתְּרָה נִוְדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצַלְמֵ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) כִּי בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם.

מהו הצלב אלוקים?

כותב רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (דובר צדק עמ' מו) מהו הצלב אלוקים?

הנה ידוע כי שם 'אלוקים' מורה על שלטון וממשלה בכל הכוחות כולם, כמ"ש הטור (אורח חיים סימן ה) וז"ל: בהזכירו 'אלהים' יכוין שהוא תקיף אמיץ אשר לו היכולת בעליונים ובתחתונים, כי 'אל' לשון כח וחוזק הוא, כמו "וְאֵת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקַח" (יחזקאל יז ג)

וכמו כן מצינו שהדיינים והשופטים המושלים בעם ישראל, נקראו בשם 'אלוקים' כמ"ש "אֱלֹהִים לֹא תִקְלָל" (שמות כב כז) ופירש הרשב"ם שם וז"ל: דבר הכתוב בהווה, לפי שהמלכים והדיינים דנין דיני ממונות ונפשות, רגילים בני אדם לקללם. וכו'.

וכן שרי מעלה, המלאכים המושלים נקראים בשם אלוקים כמ"ש: "כִּי יִי' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים" (דברים י יז) פירשו המפרשים, רבינו בחיי ועוד "אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים" אלוה על המלאכים שבשמים.

אם כן השם 'אלוקים' מורה על שלטון וממשלה.

וכשהתורה אומרת "כִּי בְּצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם:" פירוש 'אלוקים' שיש לאדם שלטון וממשלה.

והנה אומר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, גוף האדם הוא בהמי ככל הבעלי חיים, ומה תאמר שיש באדם חכמה ודעת? גם בבעלי חיים נמצא חכמה ודעת, כמו העכביש שטווה את חוטיו בחכמה נפלאה, והרבה בעלי חיים יש בהם חכמה, כאשר יסופרו בנפלאות טבע הברואים, מה שהם בטבעם.

וכמו כן נהימת הבהמות, וצפצופי עופות לדיבור יחשב אצלם, כמו שאמרו ז"ל בענין שיחת עופות (גיטין מ"ה).

והיתרון האדם על הבהמה, הוא רק על ידי הנפש, נשמת חיים, שהוא הצלם אלקים הניכר על הגוף.

היתרון האדם על הבהמה הוא בצלם אלוקים, כי הבהמה לא יכולה לשלוט על התכונות שלה, אצלה כל התכונות והטבעים זה בטבע שלה, היא לא יכולה לשנות את תכונותיה, אבל האדם יש בכוחו לשנות את טבעיו ולמשול בהם, ולהטותם לדרך טובה, וזה הצלם אלוקים, שבכוחו להיות מושל על הטבעים שלו ולשלוט בהם.

כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ל"ד, י') הצדיקים לבן ברשותן.

מה שאין כן הבעל חי הכל מוטבע אצלו מתולדתו, ואין בידו לשנות טבעו.

הצלם האלוקי משתנה מאדם לאדם

כותב המהר"ל (גבורות ה' פרק סז) על עניין הצלם אלוקים, וז"ל: ואין לכל בני אדם המעלה הזאת בשוה, שעם שכל מין האדם נברא בצלם אלהים, אמרו ביבמות (ס"א.) אתם קרוים אדם ואין העכו"ם

קרונים אדם, שצריך שלא יהיה בטול לצורה אלהית זאת שנתן באדם, והעכו"ם שהם חומריים ביותר, הצורה הזאת (הצלם אלוקים) בטילה אצל החומר, ונעשית הצורה חומרי, אבל בישראל, החומר בטל אצל הצורה, ומכיון שהחומר בטל אצל הצורה, הוא אדם.

עוד כתב שם: ומאחר שהמעלה הזאת שיקרא אדם בפרט, אינו נקרא על כל אשר בשם אדם יכונה, כן בעצמו תמצא אצל ישראל, שחלוק יש ביניהם, כי אף על גב שכולם בשם אדם נקראים, בשביל הצלם האלה"י, מפני שהצורה הזאת נתלה בחומר, יש לצורה הזאת בטול מה, וכו' אבל אצל האדם, כל אדם לצורתו יש בטול מן החומר וכו'.

וכמו שיש הבדל בין ישראל לעכו"ם במעלת הצורה, כך יש הבדל בישראל בעצמם, כי אין הכל שוים, כי יש אצל אחד מעלה זאת יותר ממה שיש לאחר, כי הכל תלוי כאשר אין בטול אל הצורה האלהית, כאשר הוא נבדל בעצמו מן החומר, אז אין בטול לצורה אלהית.

כותב הספרונו על הפסוק (בראשית א כז) "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם"

וז"ל: אבל יקרא "צלם אלהים" בלבד, עד שיקנה שלמות, בפרט בחכמה אשר בה יקנה אהבת האל ויראתו, כי אז יהיה עצם שכלי בפועל, שלם, נבדל מחומר, ומזה יתחייב שיהיה נצחי וקיים גם אחרי מיתת הגוף.

ובהיות בבחירת האדם לקנות זה השלמות בהשתדלו להתבונן בחכמה הנזכרת, הנה התבאר שכאשר ימנע עצמו מזה ישאר כחו השכלי על כחיותו, משולל מכל שלמות בפעל, כמו שהיה בתחלה, ויעלה בתהו ויאבד, כאמרו "אָדָם בִּיקָר וְלֹא יִבִּין נִמְשָׁל כִּפְּהֵמוֹת נִדְמוֹ:" (תהלים מט, כא). ואת כל אלה הורה האל יתברך בשתי מלות באמרו "בצלם אלהים":

פחד החיות מהאדם מחמת הצלם אלוקי

התורה אומרת "וּמִוִּרְאֵיכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה וּבְכֹל דְּגַי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ: (בראשית

אומר התרגום יונתן "וְדַחַלְתְּכוֹן וְאֵימַתְכוֹן יְהִי עַל כָּל חַיּוֹת אֶרֶץ אֲרָעָא וְעַל כָּל עוֹפֵא דְשָׁמַיָא מְכַל דְתִרְחַשׁ אֶרֶץ אֲרָעָא וּבְכָל נוּנֵי יְמָא בְיַדְכֶם יִתְמַסְרוּן:

פירוש: ופחדכם ואימתכם יהיה על כל חיות הארץ ועל כל עוף השמים, מכל שתרמוש האדמה, ובכל דגי הים בידכם ימסרו:

אומרת הגמרא (שבת קנא:): אמר רב פפא: מקובלנו, שאין אריה, מתנפל על שני אנשים יחדיו להורגם. דהא כתיב "ומוראכם" לשון רבים. שהבעלי חיים, חיות הארץ יהיה להם יראה ופחד, כשיראו שני אנשים יחדיו.

שואלת הגמרא והרי מצינו שאריות מתנפלים על שתי אנשים יחדיו?

מתרצת הגמרא: מה שמצינו שאריה מתנפל על שני אנשים יחד להורגם, זהו כדבריו של רמי בר אבא. שאמר, אין חיה שולטת באדם, עד שנדמה לה האדם לחיה, כבהמה. שנאמר "וְאָדָם בִּיקָר בַּל יֵלִין נִמְשָׁל כִּבְהֵמוֹת נְדָמוֹ:" (תהלים מט יג) שאם האדם נמשל ונשלט על ידי חיה, בידוע שהוא נדמה לה כמו בהמה.

וביאר המהרש"א בחידושי אגדות: נִמְשָׁל כִּבְהֵמוֹת נְדָמוֹ – דלפי פשוטו הוא כפול, שהרי נמשל ונדמו זה אותו דבר? ולכך דרשו 'נמשל' מלשון ממשלה, שהחיה מושלת בו, ע"י שנדמה לה האדם כבהמה, ואימת האדם על החיות, זה משום הנשמה שבו, שהיא צלם אלהים, וכיון שנדמה כבהמה, וצלם אלהים הלך ממנו, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה:

וכמו כן כותב המהרש"א בסנהדרין (לח:): על דברי הגמרא: אמר רמי בר חמא: אין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה, שנאמר "נִמְשָׁל כִּבְהֵמוֹת נְדָמוֹ"

וז"ל: שהאדם נמשל ונשלט מחיה רעה ששולטת ומושלת עליו, לפי שכבהמות נדמו בעיני החיה, והוא מבואר: שכל זמן שיש לו צורת אדם, נאמר "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ" וגו' כפירוש רש"י בחומש, ומשאבד לו צורה זו, ונדמה לבהמה, שולט בו החיה כמו בבהמה.

וביאר בספר שער בת רבים ביאור העניין הוא, שהרי ה' יצר את האדם בצלמו, בצלם אלוקים על פניו. ובשומרו תורה מצוות, אז בזה שומר את צורתו וצלמו, צלם אלוקים, בקדושה וטהרה, ואז יראים ממנו כל הבעלי חיים ולא ישלטו בו, כמ"ש: "עַל שָׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹף תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין:" (תהלים צא יג).

וכמו שמצינו אצל יוסף הצדיק, שהשליכוהו אחיו לבור של נחשים ועקרבים וכו' ולא ניזוק.

אמנם כשהאדם חוטא, ונמשך תמיד אחר תאוות העולם הזה, אז נשתנה צורת פניו, והוא נמשל כבהמה, והוא קטן ושפל מבעלי חיים, והיה כל מוצאו יהרגהו על פי דרך הטבע שהגיבור גובר על החלש, ורוב בעלי החיים חזקים יותר מבני אדם.

וביאר בנחלת יעקב (נח פרק ט פסוק ב) שבאמת גם באדם אחד, אם הוא צדיק ולא נדמה כבהמה, בעלי חיים לא יזיקו אותו, ומה שהגמרא אמרה דווקא שניים, ביאר שם: ונראה, דהנה כל מין שיש לו נשמה יש לו צלם אלקים. לא כן הרשע, כי הנשמה שהוא חלק אלקים ממעל נסתלק ממנו. וזה שאמרו בגמרא "אריה אבי תרי לא נפל", כלומר דמי שיש לו גוף ונשמה, חשיב הוא כבי תרי, (כשניים) ולא ידמה לו כבהמה, כיון שיש עליו צלם אלקים. משא"כ הרשע, שנסתלק ממנו צלם אלקים, לא חשוב אלא כאדם אחד, ונדמה לו כבהמה:

והטעם ש'הצלם אלוקים' גורם פחד על הבעלי חיים? מבאר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (דובר צדק עמ' מז) שכאשר יש לאדם צלם אלקים, הכוונה היא שכח הנפש מאיר בגוף, שהוא כח הממשלה על כל כוחות גופו הבהמיים, וממילא אז הוא מושל על כל הבהמיות של כל הבעל חיים, כמו שהוא מושל על הבהמיות של עצמו.

כי כך יסד ה' יתברך גם זה בכח הטבעי עצמו שיהיה נכפף ומקבל מרות מצלם אלקי שזה הרצון כדרשת חז"ל (בראשית רבה ה', ה') תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית על הים וכו'.

וזהו הנרצה בהשתוות הגימטריא שזכרנו (הטבע גימטריא 86 אלוקים) שגם זה עצמו כח טבעי להיות נכנע להנהגה אלוקית, ולכך זהו

בטבעי הבהמיות להיות נכנע לאלקיות, וצורת אדם שהוא בצלם אלקים.

אבל כאשר נדמה כבהמה כמו שאמרו ז"ל (שם ל"ד, י') ברשעים שאין לבן ברשותן רק מתנהג על פי טבע שרירות לבו מתולדתו ככל הבעלי חיים אשר על פני האדמה, ואין ממשלת צורתו על הבהמיות רק ממשלת הבהמיות עליו אז חיות רעות שולטות עליו:

על פי זה פירש במדרש שמואל (אבות ג יד) "חָבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְצֵלֶם חָבָה יִתְּרָה נֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְצֵלֶם" איך נודע לו שנברא בצלם?

פירש, "נודעת" היינו ניכרת, כלומר, שכל חיות הארץ וכל הנבראים מכירים בצורת האדם שחקוק עליו צלם אלקים, ולכן נאמר בתורה "וּמִוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם" (בראשית ט ב) כי אילו לא היו החיות יודעים ומכירים בכך, היו מזיקים את האדם, ורק הצלם אלקים שעליו, מונע מהם מלהזיקו.

וזה נרמז גם בבריאת האדם "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצֵלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ:" (בראשית א כו) והיינו כי הצלם אלקים שיש באדם, גורם שהוא ישלוט בבעלי החיים ולא הם ישלטו עליו.

*

מצינו בשעה שהלך יעקב אבינו לחרן כתוב: "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:" (בראשית כח יא)

כתב רש"י: וישם מראשותיו – עשאן כמין מרזב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות.

ועמד על זה הסבא מקלם רבי שמחה זיסל זצ"ל וכי החיות רעות לא יכולות להפיל את גדר האבנים שעשה? ועוד מה יעזור ששם אבנים סביב ראשו ומה עם שאר הגוף שחשוף למאכל החיות? א"כ מה פשר ההגנה הזו שנקט בה יעקב?

וביאר הסבא מקלם שבאמת היה בטוח יעקב שלא ינזק, שהרי בטבע הבריאה יראות החיות מבני אדם, כמ"ש "וּמִוֹרְאֵכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ" והצלם אלוקים מגן על האדם מפגיעת החיות, ורק מי שמאבר את הצלם אלוקים שבו הוא יכול להפגע.

ויעקב אבינו בודאי שלא איבד את הצלם אלוקים שבו, ומוראו היה על חיות הארץ, ורק עשה מגן של אבנים, כדי למעט בנס.

בספר דור דעה (עובדות על גדולי ישראל בשנים תק-תר עמ' יח) מספר המחבר על 'הפני יהושע' וז"ל: שח לי רב גדול מאוקרינה, מה ששמע מפי זקנים ששמעו מפה קדוש, הרב הצדיק רבי משה מסאווראן זצ"ל שבעת שהיה ה'פני יהושע' באחת העיירות שהייתה סמוכה ליער, פעם אחת בלכתו בבוקר להתפלל כדרכו, מוכתר ומעוטף בטלית ותפילין, ראה כי הרחובות ריקים, וכלתה רגל מן השוק, והיה לו לפלא גדול?

ובלכתו הלאה, פגע בו ארי, אז נפתרה לו פליאתו, מה עשה? הסיר טליתו מעל ראשו, ומיד כשראה הארי את פני ה'פני יהושע' ברח מפניו. ע"כ.

וסיבת בריחת האריה, למרות שהוא מלך החיות, כיצד ברח מפני האדם? זאת משום שהרי האדם הוא נזר הבריאה, ומולך עליה, וכיון שכך, פשוט הוא שגם סוג חיה כזאת שהיא מלך החיות, מטבע הדברים צריכה להכנע ולברוח מפני האדם המולך עליה, אלא שכל זה אמור בתנאי שהאדם ישתחרר לגמרי מהבהמיות שבו עצמו, שאז שייך ובצדק שהוא ישמש כמלך על הבהמות שהן תחתיו, אמנם כל עוד שאף באדם עצמו יש חלק בהמיות, כיצד ימשול על הבהמות?

ולכן כשנפגש האריה, עם בעל הפני יהושע, טבעי שיברח וירעד מפניו.

בספר אמרי קודש מסטרעליסק מסופר, שפעם אחת נסע הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע עם חסידיו דרך היער, ובאמצע הדרך עמדו הסוסים ולא רצו ללכת.

הלך בעל העגלה לראות מפני מה עמדו הסוסים? וראה דוב עומד לנגדם, ורוצה לקפוץ עליהם.

התחיל הבעל עגלה לצעוק צעקה גדולה, אמר לו הרה"ק מסטרעליסק אל תירא ואל תחת, הוא ירד מהעגלה הגיע עד סמוך לדוב, הגביה מעט את כובעו מעל מצחו, ומיד ברח הדוב.

אח"כ אמר לחסידיו שהיו עמו, שדבר זה אינו בכלל מופת, כי אמר הכתוב "וּמִוֹרְאֵכֶם וְחִתְּכֶם יְהִי עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ" ואם האדם אינו מקלקל את צלם האלקים שלו, אין לו לירא מפני חיה רעה.

סיפר רבי אברהם מרדכי ברייטשטיין (שימש ספרא דדינא בבד"ץ העדה החרדית, מח"ס מדרכי אברהם מי הדעת ועוד) שמעתי ממורי דודי רבי שלום שוורצמן זצ"ל שהי' נו"נ לאחיו של החכם צבי זיע"א שהסבתא שלו פעם נסעה למסחר בעגלה, ועברו בדרכם דרך יער עבות, ומקום מושבה בעגלה היה ליד הדוכן של העגלון.

ופתאום הגיח אריה והתקרב לעגלה, העגלון כמעט שהתעלף מפחד, ויתר הנוסעים רעדו ופחדו.

האריה ניגש לסבתא, ושם רגלו על ברכה, וראתה שמסמר תקוע ברגלו של האריה.

הסבתא ללא פחד ומורא, הוציאה לאריה את המסמר לאט לאט, בעקבות הוצאת המסמר נזל דם מרגלו של האריה.

מה עשתה? קרעה את הסינור שלה, ועשתה ממנו תחבושת לרגלו של האריה, ואז הוריד רגלו לארץ וכפף ראשו למולה כמביע תודה והלך לו.

מסופר על האדמו"ר רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע שבירך את אחד מחסידיו, ששנים רבות היה חשוך בנים, ברכו בבן זכר, ולאחר זמן אכן נולד לו בן, והשמחה הייתה גדולה.

לאחר זמן מה, החליטו הוריו לנסוע עמו אל הרבי, כדי לקבל את ברכתו, אולם מזג האוויר החורפי שהיה מלווה בגשמים ובשלגים עזים, שיבש את תוכניתם לצאת לדרכם.

בסופו של דבר, החליטו לשכור עגלה טובה, ולנסוע לרבי.

הכניסו את התינוק לעגלה מתחת לכרים וכסתות רבים, כדי לחמם את גופו הזעיר, שלא יקפא מהקור העז.

לאחר שעברו כברת דרך ארוכה, כשהגיעו ליד אכסניה, ביקשו לבדוק את מצבו של הילד, ומה מאד נחרדו לגלות שהילד איננו, הוא נפל כנראה באחד מעיקולי הדרך ביער המושלג, השורץ חיות רעות.

בקולות ובבכיות עצומות ביקשו מבעל העגלה שינסה לטוב על עקבותיו, אולי ימצאו לפחות את גופת התינוק הקפואה.

והנה באמצע הדרך נחרדו לגלות ממרחק, ששני זאבים עומדים רכונים ליד התינוק...

מיד פרצו בבכי נורא, בהבינם כי אפסה כל תקוותם והתינוק היה למאכל חיות הארץ.

אולם מה מאד נדהמו, כשהתקרבו ראו בפליאה שהתינוק חי ונושם, ואילו הזאבים עומדים ונושפים ומחממים אותו בהבל פיהם, כדי שלא יקפא בשלג.

מיד שמו פעמיהם לעבר ביתו של הצדיק משטפנשט, כשאך נכנסו לחדרו, קרא הצדיק לעברם, איך היו הזאבים ששלחתי לכם?

היה זה ביום י"ז בתמוז שנת קנ"א, נפרצו חומות העתיקות של שתי הקהילות המפוארות בספרד, קורדובה וטולידו, בתי היהודים הועלו באש, ואלפי יהודים נרצחו בחמת זעם על ידי האספסוף המוסת.

בחוצות שוטטו כפגרים חיים, האנוסים שנאלצו להתנצר בעל כורחם מאימת המוות, רוב רובם של היהודים שהועמדו בפני הברירה האכזרית, להיהרג או להתנצר העדיפו את המוות, וצעדו בעוז ובגאון לקראת מותם על קידוש השם.

רבי אפרים אלנקאווה, שהיה אז בן שלשים שנה בערך, הצליח בחסדי השם להימלט מגיא ההריגה, לאחר שראה במו עיניו את אביו הקדוש, רבי ישראל אלנקאווה נהרג על קידוש השם.

רבי אפרים נפגע בזרועו מחרבו של אחד הפורעים, ודם רב שתת ממנו, הוא השיים את עצמו כמת, ושכב ללא ניע בין ההרוגים, כשהוא ממלמל חרש "שמע ישראל". הפורעים שחלפו לידו חשבוהו למת ולא נגעו בו.

שעות רבות שכב כך, ורק כשירדה החשכה והפורעים הסתלקו, קם ממקומו כשכל בגדיו מזוהמים בדם, והסתלק בחשאי מן העיר.

לאחר מסע ממושך ותלאות אין ספור, הגיע רבי אפרים אל עיר הנמל 'מלגה' שבדרום ספרד, שם עלה על אוניה המפליגה אל צפון אפריקה.

רבי אפרים היה שרוי באבל במשך שנים, ונהג מנהגי פרישות רבים על גזירות ספרד אשר כמוה לא נהיתה מאז גלו שם.

רבי אפרים נדד במשך שנתיים ימים מעיר לעיר, ובשנת קנ"ג דרכה רגלו בעיר מראכש שבמרוקו.

הקהילה היהודית שם קבלה אותו בלב חם ובכבוד גדול, מיד עם הגיעו החל לארגן את חיי הקהילה היהודית, הוא הקים מוסדות תורה לילדים, וישיבה גדולה לנערים, עד מהרה החלו להתלקט סביבו בחורי חמד שלימדם תורה ומוסר, ותוך תקופה קצרה נשתנו פני הקהילה לבלי הכר.

רבי אפרים לא נשאר במרוקו, אלא נדד משם לאלג'יריה שמה נאחזו אלפים ממגורשי ספרד, ובתוכם חכמים רבים גדולים ודגולים שהמפורסמים שבהם, הם רבי יצחק בר ששת (הריב"ש), רבי שמעון בר צמח דוראן (הרשב"ץ), הם זכו להיות מוריהם ורבותיהם של יהודי צפון אפריקה כולה.

תחנתו הראשונה של רבי אפרים באלג'יריה היתה בעיר 'הוניין' הסמוכה לעיר 'נימור' שעל חוף הים, בה שמש כמנהיג וכגזבר הקהילה.

מסיבה לא ברורה רבי אפרים לא מצא מנוח בהוניין, ומשום כך הצטרף לשיירה שעשתה דרכה לתלמסאן, וכאן אירע לו הנס המופלא המפורסם עד היום בקרב כל יהודי צפון אפריקה, כשרכב על האריה, והמושכות שהיו בידי, היה זה נחש ארוך שהיה בפי האריה.

וכך מסופר: לאחר שהגיע רבי אפרים להתגורר בעיר תלמסאן, בסמוך לעיר היה יער עבות, ובו חיות טרף רבות.

לפעמים היו חוזרים לעיר תלמסאן, אריה ענק טורף, ונחש גדול מהיער הפתוח, והיו הורגים אנשים נשים וילדים מתושבי העיר, וחיות רעות אלה המיטו אסונות עליהם.

מובן מאליו שחיות אלו גם לא פסחו על הגויים מתושבי העיר.

תושבי העיר היו חסרי אונים לנוכח המצב, ולא ידעו מה לעשות, כאשר המקרה חזר ונשנה, בדלית ברירה ניגשו לרב אפרים, והודיעו לו את מה שעובר עליהם, והתחננו לפניו שיתפלל עבורם, שיסיר מעליהם את המוות הזה.

מה עשה הרב? יצא מביתו כשהוא עטוף בטלית ומוכתר בתפילין, ונכנס לבדו לתוך היער, וכעבור כמה דקות ראה את האריה הזועם שהפיל את חיתתו על תושבי העיר, הסתכל בו האריה במבט זועם, אבל הרב לא התרשם ממנו, הוא עמד מולו בניחותא, וקרא בכוונה את הפסוק "על שחל וּפָתַן תִּדְרֹךְ תִּרְמַס כְּפִיר וְתִנִּין:" (תהלים צא יג).

באותו רגע שינה האריה את התנהגותו, התקרב אל הרב בהכנעה, רבץ וכרע ברך לפני הרב.

באותו הרגע התקרב לאותו מקום נחש, רבי אפרים התכופף והחזיק את הנחש בידו, עלה חיש מהר על גבו של האריה ורכב עליו.

את הנחש העביר לפיו של האריה שישמש לו כרסן, ומיד החל דוהר על גב האריה ויצא מהיער, והתקדם לכיוון העיר תלמסאן.

בעת הגיעו לעיר, התושבים התפלאו עד מאוד, בראותם את הרב רוכב על האריה שהפיל את אימתו עליהם, וידיו אוחזות בנחש המשמש לו כרסן.

הרב התקדם עד השכונה היהודית, וקרא ליהודים בקול... ראו נא, כי לא האריה ולא הנחש ממיתים, אלא העוונות הם שגורמים לחיות שיזיקו, עליכם לשוב בתשובה, ואז לא יאונה לכם כל רע.

ירד הרב מעל גבו של האריה, השליך את הנחש וציווה עליהם להיעלם מן המקום, וכהרף עין נעלמו שניהם כלעומת שבאו, ויותר לא התקרבו אליהם, מאותו יום והלאה לא יצאו עוד חיות טרף מהיער הסמוך לעיר תלמסאן.

אחרי הפלא הגדול הזה, גם המוסלמים החלו לכבד את הרב, שמו של רבי אפרים אלנקאווה התפרסם בכל רחבי צפון אפריקה כחסיד וקדוש ומלומד בנסיים.

יש גרסא אחרת לסיפור, שבבואו בדרך לעיר תלמסאן, היה כבר ערב שבת והרב לא יכל להמשיך בדרכו, ולכן החליט לשבות ביער. אנשי השיירה שהלכו עימו ניסו להניאו מכך, כי יש כאן סכנה של חיות רעות, אך הרב גמר בדעתו לשבות במקום הזה ולא לחלל את השבת, ובטח בה' שיציל אותו, ולא יאונה לצדיק כל און. אנשי השיירה עזבו אותו בכאב וחרדו לשלמו

ליל שבת קדש, תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער, הכפירים שואגים לטרף, והנה לפתע יצא אריה, מסבך היער, מראהו איום ונורא, הולך וקרב בשקט ובבטחה, בא לפני הרב, וישב לפניו ככלב לפני אדונו, שם כרע רבץ, וכל חיות היער הולכים הרחק מעל מקום הרב, כי נפלה אימת האריה שלפני הרב.

רכץ שם האריה עד מוצאי שבת קודש, והנה בצאת השבת הגיע ממעבה היער, נחש גדול, בו השתמש הרב כרסן בפי האריה, כמו מושכות בפי הסוס, וכך כשהרב חוכב על האריה והנחש משמש כמושכות, יצא הרב לדרכו. ועוד לפני חצות לילה, השיג האריה את השיירה שכבר נכנסה לעיר תלמסאן, השיירה נדהמה והופתעה מן המראה הנוראי שרבי אפרים רוכב על אריה ענק ובידו נחש מטיל אימה, ראש השיירה השתטח לרגלי רבי אפרים בבקשת סליחה ומחילה, על שזלזל בבקשתו מלהתעכב בנסיעה בשבת, רבי אפרים מחל לו, בתנאי שלא יטול שום שכר מנוסעיו היהודים, מפאת שהכריחם לחלל את השבת.

ראש השיירה נענה לגזירת הרב בשמחה, האריה נהם נהימה גוראה כפרידה מרבי אפרים ויחד עם הנחש הפכו פניהם למדבר ונעלמו.

בספר כתר קדושה על רבני משפחת פינטו, מסופר שאת הסיפור הנ"ל היה רגיל לספר רבי מאיר אבוחצירא זיע"א על רבי שלמה פינטו.

באחד הימים נסע רבי שלמה פינטו למרקש, לבקר את אחיו רבי יעקב פינטו.

בבואו לעיר, סר תיכף ומיד לבית המדרש שבפאתי המלאח, (רחובות היהודים) והחל לעסוק בתורה במרץ רב.

ר' שלמה לא שת לבו לעייפותו, אלא שקע בתלמודו בעומק העיון כהרגלו הקדוש מימים ימימה.

באותה שעה סערו וגעשו הרוחות בעיר, מסיכה בלתי ברורה, נפרץ גוב האריות של מושל העיר, ונמלט ממנו אריה ענק.

פחד ואימה השתלטו על אנשי העיר כולה, רחובות העיר ושווקיה, התרוקנו במהירות מעוברים ושבים, ותושבי העיר מיהרו להסתגר בכתייהם מאחורי סורג וברית.

חיילי המושל, עברו מרחוב לרחוב, וסרקו בית בית, חצר חצר, שמא הארי הזועם מסתתר שם.

בפחד רב עשו מלאכתם, חששו שמא יערב בשרם לחיכו של האריה המסוכן, לאחר כמה שעות עברה שמועה כי האריה הנמלט נראה מסתובב באזור המלאח היהודי.

פחד ובעתה נפל על יהודי העיר, אשר החלו לזעוק בקול לאלוקיהם שיושיעם מן הסכנה האורבת לפתחם, בתים סגורים ונעולים היטב קדמו את פניהם של חיילי המושל, שנכנסו לרחובות המלאת, והחלו לסרוק את מבואותיו.

מחלונות הבתים הציצו עליהם עינים מלאות פחד, אשר עקבו בחרדה גלויה אחר מעשיהם, לבסוף הגיעו גם לרחוב בו שכן בית הכנסת שארח כעת בין כתליו את ר' שלמה.

החיילים סרקו חצר אחר חצר, ובאחת מהן גילו כי דלת אחד הבתים נשארה פתוחה, משהתקרבו נוכחו לראות כי דלת זו היא דלת בית הכנסת, בו שהה ר' שלמה באותה שעה.

החיילים נכנסו בשקט בשער בית הכנסת ונעצרו על מפתנו, בפה פעור מול עיניהם, נגלה מחזה מדהים, במרכז בית הכנסת יושב יהודי עטור בטלית ותפילין עוסק בתורתו ולידו יושב במנוחה האריה המפחיד, מכשכש בזנבו מעל מצחו של האיש, כמי שמבקש להנעים לו את האויר החם ששרר באותו יום.

אותו האיש, הלא הוא רבי שלמה פינטו לא רק שלא חש בכל ההמולה שהיתה בעיר, אלא גם לא הבחין באריה היושב לצדו כלל וכלל, יתירה מכך בכל עת שהניף האריה את זנבו אל על, העביר ר' שלמה את ידו על מצחו כמי שמנסה לגרש זכוב טורדני.

שעה ארוכה ניצבו חיילי המושל קפואים על מקומם, מתבוננים במחזה המרהיב.

לאחר שהתעשתו, נגשו אט אט, הטילו על האריה את רסן הצייד, והושיבוהו אחר כבוד למעונו בחצר המושל.

המושל התעניין אצל חייליו כיצד לכדו את הטורף המסוכן? ומשמע את סיפורם המופלא ביקש לראות בכבודו ובעצמו את האיש המופלא.

עלה על מרכבתו, ונסע לבית הכנסת בו שהה ר' שלמה, לאחר שהודה לו, שוחח עמו, והתפעם מחכמתו הנדירה.

כאות הוקרה הוציא צו המורה לכל חקלאי הדרום, למכור את יבולי הדגנים לרבי שלמה בלבד.

מעשה דומה אירע לרבי מסעוד אלפסי, אב"ד דקהילת תוניס בעל שו"ת 'משחא דרבותא' (מובא בספר פלאי הצדיקים דף ט ע"א שיצא לאור בג'רבה בשנת תרצ"ה).

רבי מסעוד אלפסי היה גר בהתחלה בעיר פאס שבמרוקו.

ויהי היום ואיותה נפשו לעלות לארץ ישראל בשיירה שיצאה ממרוקו לארץ ישראל.

והנה הגיע ערב שבת קדש, וכל השיירה החליטו להמשיך בדרכם מפני הסכנה של חיות רעות, אך רבי מסעוד אלפסי החליט לשבות שבת ביער, ובטח בה' שלא יאונה לו כל רע, כי אשמרה שבת, א-ל ישמרני.

כמה שהפצירו בני השיירה ברבי מסעוד, שלא יסכן את עצמו ויבוא איתם, אך הוא לא הטה את אזנו להם.

רבי מסעוד ירד מעל חמורו, עג עוגה במטהו, וישב בקרבה הוא ומשרתו, כל השיירה המשיכו בדרכם, בנפש מרה ודואבת, הלכו הלוך ובכו, כי עזבוהו לבדו בארץ ציה לחיות מדבר.

כשנכנסה שבת, קם רבי מסעוד אלפסי ממקומו, יתפלל תפילת ערבית של שבת בכוונה עצומה, כאילו הוא מתפלל בבית הכנסת שבעירו, לאחר התפילה עשה קידוש על היין בשמחה נפלאה.

ויתמה מאוד משרתו על חוזק לבו של הרב ובטחונו האמיץ.

לאחר הקידוש, לפתע שומע המשרת קול של שאגת אריה, בפחד ובחרדה ובהלה הגדולה, נאחז המשרת בשתי ידיו, ברבי מסעוד.

בראות הרב את צרת משרתו כי רבה, ובהלתו הגדולה, חיזק את לבו ויאמר לו מה לך נדהם? הלא רק בעיניך תביט ושילומת האריה תראה, לא תאונה אלינו כל רעה, ונגע לא יקרב במקומנו זה, על שחל ופתן נדרוך, ונרכב על במות האריה אשר אתה רואה, כי רק בנו חשק ה', וישלחהו לנו לעזר ולהועיל לשמרנו בדרך הזה אשר אנחנו הולכים עליה, עד בואנו אל ארץ נושבת.

קום לך עתה להביא לי את כלי הנטילה, לנטילת ידיים ולסעוד את סעודת השבת, והסר כל מורך מלבבך.

בלב רועד קם המשרת להביא לרב את כלי הנטילה, והנה הוא רואה את האריה רובץ על שפת העוגה אשר עג הרב, ומרוב פחד, לא יכל להמשיך ללכת להביא את כלי הנטילה.

גער בו הרב, ואמר לו הלא אמרתי לך, שתבטח בה', כי האריה לא יבוא עלינו, כאשר הנך רואה בעיניך, כי רובץ על שפת העוגה ולא מתקרב יותר.

המשרת הלך להביא את כלי הנטילה, נטל את ידי הרב בידיים רועדות. כאשר סיימו את סעודת השבת, ברכו ברכת המזון, הרב ברך בקול נעים וערב כיושב על שלחנו בביתו, ולאחר מכן שכב הרב לישון.

אך המשרת מרוב פחד מהאריה שנמצא למראשותיו לא היה יכול לישון, ונשאר ער כל הלילה.

הבוקר אור, הרב התעורר משנתו, נטל המשרת את ידי הרב, והרב התכוון לתפילה.

לאחר תפלת שחרית ומוסף. קידש הרב על היין אכל את סעודת שבת, לאחר מכן פרש הרב למנוחה.

בקומו משנתו עסק בתורה עד זמן מנחה, אחר כך קם הרב להתפלל מנחה, ולאחר מכן סעודה שלישית, ערבית, הבדלה, וסעודה רביעית.

בעלות השחר ציוה הרב את משרתו לרתום את האריה ולנסוע לדרכו, המשרת ירא מאוד לגשת אל האריה, ואף לא לנגוע בקצהו, אך הרב גער בו, באומרו הלא אמרתי לך אל תירא ואל תחת.

אז לבש המשרת אומץ רב, הכין את המרדעת על גבו של האריה, סידר את כל החבילות של הרב על גב האריה, הרב ומשרתו עלו על גבו של האריה והלכו לדרכם.

חיש מהר לקח אותם האריה במרוצה קלה מאוד, כעל כנפי נשרים, ואחר רגעים מספר הגיעו למדינת תונס יע"א

יושבי תונס יע"א המה ראו כן תמהו, נבהלו נחפזו וישתוממו על המראה איך הייתה כזאת שבן אדם ירכוב על אריה נורא טורף טרף? האנשים נסו לנפשם, סגרו את כל דלתות העיר, כמו כן סגרו את דלתות הבתים מפחד.

הדבר הגיע לאזני מלך תונס, הוא השקיף בעד החלון, וירא את המראה הגדול הזה, מיד הרים את קולו, וצעק על רבי מסעוד אלפסי מה באת לכאן להשחית את כל העיר...?

ענה לו הרב למלך, אל דאגה, האריה לא יעשה שום נזק, לא ישחית ולא יעשה כל מאומה בעיר, עתה אצוהו לשוב אל מקומו בקצה המדבר.

המשרת הוריד מעל גב האריה את כל המשאות, ואחר כך דיבר הרב באזנו של האריה שישוב בשלום אל מקומו, שלא יעשה שום נזק, לכל ישחית את הולכי דרך, ושלא ישאג וירעים בקולו, עד הגיעו למכון שבתו בשלום.

עשה האריה כמצוות הרב הלך לדרכו את המדבר בשקט ונחת כאחד הצאן.

אחר שלשת ימים הגיעה אנשי השיירה שהלכו בדרכם עם הרב, ושנאלצו להיפרד מהרב ביום שישי.

הם באו לעיר תונס כשהם קרועי בגדים, בוכים ומבכים נאנחים בשברון לב על כי עזבו רב גדול בארץ ציה לבדו, אשר דימו בלבכם כי בלי ספק טרוף טורף בשיני האריות האדירים והנוראים אשר היו לרוב במדבר ההוא.

אמרו להם יושבי העיר, לפני שלשה ימים, בא רב גדול ונורא לארצנו, ובא כשהוא רוכב על אריה מבהיל, ותהום כל העיר לקראתו, אולי זה הרב שאמרתם שעזבתם?

שאלו אנשי השיירה היכן נמצא הרב? הוליכו אותם למקום מגורי הרב, וכשראו אותו נפלו על צואריו ובכו ברוב שמחה, אמרו ברוך ה' אלקינו אשר הציל את נפש אדוננו ממות ולא נתנו טרף לשיני חיות מדבר.

סיפר להם הרב את כל הפלאות אשר עשה ה' עמו.

ראה רבי מסעוד אלפסי זיע"א את יושבי העיר הנ"ל, שאינם בני תורה, החליט לוותר על עליתו לארץ ישראל ולהישאר שם בתונס כדי ללמד דעת את העם, דרכי תורת ה' ועבודתו יתברך.

הוא הרביץ תורה שם, והעמיד תלמידים הרבה גדולים ועצומים בתורה שבכתב ושבעל פה, ובית מדרשו עודנו עד היום הזה בתונס יע"א.

כשהארם חוטיא מסתלק ממנו הצלב אלוקים

הכתוב אומר בשיר השירים (ב יד) "הֲרֵאִינִי אֶת מְרֵאִיךָ הַשְּׂמִיעֲנִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרֵאִיךָ נְאוּה"

מבאר האלשיך הק' אל תצעק על שְׁבָרְךָ בלי תשובה ושברון לב תחלה על כל אשר חטאת על הנפש, כי אם כה תעשה למה שעדיין טומאת שרץ עונותיך בידך, לא תערב שועתך לפני,

אך תחלה הראיני את מראיך, והוא כי כל איש ישראל, יש לו צלם אלהים על פניו, כי אם שבהעוותו משנה פניו, ועל כן כי יפגוש דוב באיש או ארי ונמר, המת ימיתנו ולא יתקיים בו ומוראכם וחתכם יהיה

על כל חית וכו' (בראשית ט ב), כי משחת מאיש מראהו, כי לא בצלם יתהלך, על כן צלמו יבזה, כי נמשל כבהמות נדמה בעיניו ויהיה לברות לו.

מה שאין כן בצדיק כדניאל בגובא דאריותא, ויוסף בבור נחשים, כי לא השחיתו צלמם.

אמנם בשוב רשע מרשעתו, ישוב מראהו הטוב, ויתקן צלם אלהים על פניו כאשר טרם יחטא.

וזה יאמר: הראיני תחלה את מראיך האמיתי לאיש הישראלי על ידי תשובה. ואחר כן השמיעיני את קולך ובקשי הצלה ממני, כי הלא קולך ערב לפני, כאשר מראך נאוה, אך לא טרם תקנך מראך:

לפי זה ביארו המפרשים מה שמצינו אצל יעקב אבינו בשעה שנתבשר "עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים" (בראשית מה כו)

כתוב: "ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות:" (שם כח)

כשיעקב שומע שיוסף עדין חי ומלך במצרים, מקום אבי אבות הטומאה, היה יעקב ירא לנפשו שמא יוסף ח"ו נטמא במצרים ועזב את דרך התורה, והיה טוב לו, שימות בצדקו, מאשר חי כמלך ברשעותו, לכן מתחילה אמר יעקב רק "אלכה ואראנו בטרם אמות" וכל כונתו היתה שאראה בפניו אם הוא עדין צדיק או רשע ח"ו ואם הוא רשע אזי אחזור לארץ ישראל.

אמנם כשבא יעקב אבינו ע"ה למצרים, וראה את פני יוסף שהוא צריק יסוד עולם, וצלם אלהים שרוי על פניו, לכן נשאר גם הוא במצרים.

וזה שכתוב בהמשך "ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראיתי את פניך פי עורך חי:" (בראשית מז ל)

כתוב בזהר הק' (בראשית עא.) ומוראכם וחתכם יהיה. מכאן ולהלאה יהא לכוון דיוקנין דבני נשא דהא בקדמיתא לא הוו דיוקנין דבני נשא. תא חזי, בקדמיתא כתיב, (בראשית ט) בצלם אלהים עשה את האדם. וכתיב, (בראשית ה) בקדמות אלהים עשה אותו. בין דחטו אשתנו דיוקנייהו

מההוא דיוקנא עלאה ואתהפכו אנון למדחל מקמי חיון ברא. ומוראכם וחתכם יהיה. מכאן ולהלאה יהיה לכם דמיות בני אדם, שהרי בתחלה לא היו דמיות של בני אדם. בא ראה, בתחלה פתוב (שם ט) בצלם אלהים עשה את האדם, וכתוב (שם ה) בדמות אלהים עשה אתו. כיון שחטאו, השתנתה דמותם מאותה דמות עליונה, והם התהפכו לפחד מלפני חיות השדה.

בקדמיתא כל ברין דעלמא זקפו צייגין וקמאן דיוקנא קדישא עלאה וזעאן ודחלין מקמיה. כיון דחטו אתהפך דיוקניהו מעיניהו לדיוקנא אחרא. ואתהפך דבני נשא זעין ודחלין קמי שאר ברין. בהתחלה כל בריות העולם זקפו צינים, וראו דמות קדושה עליונה וזעו ופחדו מלפניו. כיון שחטאו, התהפכה דמותם בעיניהם לדמות אחרת, והתהפך שבני אדם זעים ופוחדים לפני שאר הבריות.

תא חזי, כל אנון בני נשא דלא חטאן קמי מאריהון ולא עברין על פקודי אורייתא. זיו דיוקנא דלהון לא אשתני מחיוו דדיוקנא עלאה. וכל ברין דעלמא זעין ודחלין קמיה. ובשעתא דבני נשא עברין על פתגמי אורייתא, אתחלף דיוקנא דלהון וכלהו זעין ודחלין מקמי ברין אחרניו, בגין דאתחלף דיוקנא עלאה ואתעבר מנייהו, וכדין שליטי בהו חיות ברא, דהא לא חמו בהו ההוא דיוקנא עלאה פדקחוי. בא ראה, כל אותם בני אדם שלא חוטאים לפני רבונם ולא עוברים על מצוות התורה, זיו דמותם לא משתנה ממראה הדמות העליונה, וכל בריות העולם זעים ופוחדים לפניו. ובשעה שבני אדם עוברים על דברי התורה, מתחלפת דמותם, וכלם מזדעזעים ופוחדים מלפני הבריות האחרות, משום שהתחלפה הדמות העליונה והעברה מהם, ואז שולטים בהם חיות השדה, שהרי לא רואים בהם אותה דמות עליונה כראוי.

ועל כף השתא כיון דעלמא אתחדש כמלקדמיו, בריך לון ברכה דא ושליט לון על כלא, כמא דאת אמר וכל דגי הים בידכם נתנו. ואפילו נויי זמא. רבי חייא אמר בידכם נתנו. מקדמת דנא. דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא מסר כלא בידהון דכתיב ורדו בידגת הים ובעוף השמים וגו'. ועל כף עכשו, כיון שהעולם התחדש כמו מקדם, ברכם את הברכה הזו והשליט אותם על הכל, כמו שנאמר וכל דגי הים בידכם נתנו. ואפלו דגי הים. רבי חייא אמר, בידכם נתנו - מקדם לכן. כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, מסר בידהם את הכל, שפתוב ורדו בידגת הים ובעוף השמים וגו'.

וכך מבואר בזהר הק' פרשת וישב (דף קצא.) תא חזי, כמא אית לון לבני נשא לאשגחא בפולחנא דקודשא בריך הוא. דכל מאן דאשתדל באורייתא, ובפולחנא דקודשא בריך הוא, דחלתיה ואימתיה הוא על כלא. דהא כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, עבד כל ברין דעלמא, כל חד וחד בדיוקניהו כדקא חזי ליה. ולבטר ברא ליה לבר נש בדיוקנא עלאה, ושליטיה על כלהו, בדיוקנא

דא. בא ראה כמה יש לאנשים להשגיח בעבודת הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמשתדל בתורה ובעבודת הקדוש ברוך הוא, פחדו ויראתו הם על הכל, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את כל הבריות של העולם כל אחד ואחד בדמותו כראוי לו, ואחר כך ברא את האדם בדמות עליונה, והשליט אותו על כלם בדמות הזו.

דכל זמנא דבר נש קאים בעלמא, כל אינון ברין דעלמא זקפין רישא, ומסתכלן בדיוקנא עלאה דבר נש. כדון פלהו דחלין וזעין מקמיה, כמה דאת אמר, (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו', והני מילי, כד מסתכלן וחקאן ביה, האי דיוקנא, ונשמטא ביה. שכל זמן שאדם עומד בעולם, כל אותם הבריות של העולם זוקפים ראשם ומסתכלים בדמות העליונה של האדם, אז כלם פוחדים וזעים מלפניו, כמו שנאמר (בראשית ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו'. והדברים הללו, כשמסתכלים ורואים אותם, הדמות הזו, והנשמה בו.

אמר רבי אלעזר, אף על גב דנשמטא לאו ביה, צדיקיא לא משתניין מכמה דהוה דיוקנהוון בקדמיתא. וכד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא, האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה. וכדון חיות ברא ועופא דשמיא יכלין לשלטאה עליה, בגין דאתחלף ליה האי דיוקנא קדישא, אתחלף ליה האי דיוקנא דבר נש. אמר רבי אלעזר, אף על גב שאין בו נשמה, הצדיקים לא משתנים מכמו שהיתה דמותם בהתחלה, וכשאדם לא הולך בדרכי התורה, הדמות הקדושה הזו מתחלפת לו, ואז חית הבר ועוף השמים יכולים לשלט עליו, משום שהדמות הקדושה הזו התחלפה לו, התחלפה לו הדמות הזו של בן אדם.

ותא חזי, קודשא בריך הוא אחלף עובדין דלעילא ותמא, בגין לאהדרא מלין לאתרייהו, ולאשתכחא רעותיה בכל עובדי דעלמא. דניאל לא אשתני דיוקניה כד אפילו ליה בגובא דאריותא, ובגין כך אשתזיב. אמר רבי חזקיה, אי הכי, הא כתיב, (דניאל ו) אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני. משמע דבגין מלאכא דאסגר לפומייהו, לא אתחבל. ובא וראה, הקדוש ברוך הוא מחליף המעשים שלמעלה ומטה כדי להחזיר הדברים למקומם, ושימצא רצונו בכל מעשי העולם. הדמות של דניאל לא השתנתה כשהפילו אותו לגב האריות, ומשום כך נצול. אמר רבי חזקיה, אם כך, הנה כתוב (דניאל ו) אלהי שלח את מלאכו וסגר את פי האריות ולא חבלו אותי. משמע שמשום המלאך שסגר את פיהם, לא נזוק.

אמר ליה, בגין דא לא אתחבל, דהא דהוא דיוקניה דבר נש ופאה, איהו מלאכא ממש, דסגיר פומא, וקשיר לון, לנטרא ליה, דלא יתבלון ליה. ובגין כך אלהי שלח מלאכיה, דהוא דכל דיוקנין דעלמא מתחלקון ביה, ואיהו אתקיף דיוקני ביה, ולא יכילו לשלטאה ביה, וסגר פומייהו, ועל דא שלח מלאכיה

ודאי. אמר לו, משום זה לא נזוק, שהרי אותה דמות האדם הצדיק היא המלאך ממש, שסוגר את הפה וקושר אותם לשמר אותו שלא יזיקו לו, ומשום כך אלהי שלח מלאכה, אותו שכל הדמיות שבעולם חקוקות בו, והוא החזיק בי את דמותי ולא יכלו לשלט בי, וסגר את פיהם. ועל זה שלח ודאי את מלאכו.

והאי מלאכא, הוא דכל דיוקנין מתקקון ביה. דכתיב, (תהלים קי) ידן בגוים מלא גויות, איהו דלא אשתני קמיה כל דיוקנין דעלמא. ועל דא מבצי ליה לבר נש, לאסתמרא ארחוי ושבילוי, בגין דלא יחטא קמיה דמאריה, ויתקיים בדיוקנא דאדם. והמלאך הזה, אותו שכל הדמיות חקוקות בו, שכתוב (תהלים קי) ידן בגוים מלא גויות, הוא שלא משתנה לפניו כל דמיות העולם, ועל פן צריך האדם לשמר דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני רבונו, ויתקיים בדמות של אדם.

תא חזי, יחזקאל נטר פומיה ממאכלי דאיסורי, דכתיב, (יחזקאל ד) ולא בא בפני בשר פגול, זכה ואקרי בן אדם. דניאל מה כתיב ביה, (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובגין משתיו, זכה הוא, ואתקיים בדיוקניה דאדם. בגין דכל מלין דעלמא, בלהו דחלין מקמי דיוקנא דאדם, דאיהו שליטא על בלהו, ואיהו מלקא על כלא. בא ראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורים, שכתוב (יחזקאל ד) ולא בא בפני בשר פגול, זכה ונקרא בן אדם. מה פתוב בדניאל? (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובגין משתיו, זכה הוא ואתקיים בדמות של אדם. משום שכל דברי העולם, כלם מפחדים מלפני דמותו של אדם, שהוא שליט על כלם והוא המלך על הכל.

אמר רבי יוסי, בגין דא אצטריך ליה לבר נש, לאסתמרא מחובוי, ולא יסטי לימינא ולשמאלא. ועם כל דא, בעי ליה לבר נש למבדק בחובוי בכל יומא ויומא. דהא פד בר נש קאים מערסיה, תרין סהדין קיימין קמיה, ואולי בהדיה כל יומא. אמר רבי יוסי, משום זה צריך לאדם להשמר מחטאיו ולא יסטה לימין ולשמאל, ועם כל זה צריך לאדם לבדק בחטאיו בכל יום ויום, שהרי כשאדם עומד ממטתו, שני עדים עומדים לפניו והולכים עמו כל היום. וכו'.

בספר קדושת ציון להרה"ק רבי בן ציון מבאבוב ז"ע הי"ד פרשת ויחי מסופר, שבשנה אחרונה לחיי זקינו הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז ז"ע עלי אדמות, היה אומר שנחלש כח ראייתו עד שכבר אינו מכיר עוד בני אדם, וביכולתו לעיין רק בספרי קודש.

כשהרגיש בתמהון העומדים עליו, סיפר, שהרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא זי"ע בהיותו רב ואב"ד במעזיבוז היתה דירתו בעלית הגג. וכדי לבוא אל ביתו היו עולים אליו במדרגות.

פעם אחת, באו שני אנשים, גרועים פחותי ערך, להתדיין בפניו, סידר כל אחד את טענותיו והרה"ק מאפסא פסק להם את הדין והדרך אשר ילכו בהם, כשהוא אינו מביט לעברם כל שעת הדין.

ויהי אך יצאו מחדרו וירדו במדרגות הבנין, הבחין בהם הרה"ק מאפסא, ובתמיהה ובתדהמה פנה אל אנשי ביתו ושאלם בתמימות איך יתכן שבהמות יעלו וירדו במדרגות העליה?

נתפלאו השומעים ושאלוהו וכי אין הרבי מכירם? הלא הם פלוני ואלמוני מבני העיר?!

נענה הרה"ק מאפסא שלא הכיר אותם, כי היו נדמו בעיניו כבהמות השדה, מאחר שחטאו במעשיהם. (עי' חולין ה: ושבת קנא:).

וביאר הרה"ק מצאנז, שהאוהב ישראל מרוב קדושתו זכה להשיג מדריגה זו, שלא יראה בעיניו רק דברים שבקדושה, לכן כאשר באו לפניו אינשי דלא מעלי, ולא הכיר עליהם את הצלם אלוקים, היו נראים בעיניו, רק בצורתם הבהמית.

והיה מעשה, שזקן אחד בא לפני הקדוש רבי ר' מרדכי מנעשכ"ז זי"ע. וישב שם כמה ימים ולא רצה הצדיק להניחו לדרך על מפתן ביתו. והיה הזקן בוכה מאין הפוגות, למה יגרע מאחרים, כי היה צריך טובת הצדיק. ואחר כמה ימים הניחו אותו להכנס אצלו.

ושאלוהו מקורביו טעם הדבר?

והשיב להם: כי כל "בעל חוטא" רח"ל נתלבש ונתחלף צורתו באיזו דמות של בהמה וחיה, כפי ערך פגמיו, וזה הזקן, בסיבת רוב חטאיו, נתלבש צורתו בצורת עכבר, לכן לא היה אפשר בשום אופן לעשות לו טובה, עד שפעלתי אצל ה' שיתנוצץ בו איזה צורת אנוש, והיה לי על זה עבודה גדולה, ואחר שפעלתי זאת נתתי לו רשות ליכנס לפני. (טהרת הקדש).

לשמור על הצלם אלוקים

בגמ' ראש השנה (לא.) מבואר ששירת האזינו, יש בה ששה חלקים, וסימניך הזי"ו ל"ך, כשקוראים בתורה בפרשת האזינו מחלקים את העליות של שירת האזינו, לפי הסימן הזה הזי"ו ל"ך. ומפרש רש"י: העולה הראשון קורא מתחילת פסוק א "הָאֲזִינוּ הַשְּׁמַיִם" – השני (פסוק ז) "זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם" – השלישי (פסוק יג) "יִרְכְּבוּהוּ עַל בְּמֹתַי אֲרָץ" – הרביעי (פסוק יט) "וַיֵּרָא יי' וַיִּנָּאֶץ" – החמישי (פסוק כז) "לוֹלֵי כַעַס אוֹיֵב אָגוּר" – הששי (פסוק לו) "כִּי יִדִּין יי' עַמּוֹ".

כתב על כך בספר שמן ראש, הנה ידוע שעל ידי הצלם אלוקים בא הארת פנים לאדם, כמ"ש "בְּאוֹר פְּנֵי מַלְאָךְ חַיִּים" (משלי טז טו) ואדם הראשון קודם שחטא היתה הארת פניו יותר מהארת השמש, עד שאמרו במדרש (תנחומא אחרי ג) כי עקבו של אדם הראשון היה מכהה את גלגל החמה.

וז"ל: רַבִּי לְוֵי בְּשֵׁם רַבִּי מְנַסֵּיא אָמַר, תַּפּוּחַ עֵקְבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מְכַהֵה גִלְגַּל חֲמָה. וְאֵל תַּתְמָה, בְּנֶהֱגַ שְׁבַע עוֹלָם אָדָם עוֹשֶׂה שְׁנֵי דִסְקָרִין אַחַת לּוֹ וְאַחַת לְבֵן בֵּיתוֹ, שֶׁל מִי הוּא עוֹשֶׂה נְאֻה, לֹא שְׁלוֹ. כִּף אָדָם הָרִאשׁוֹן נִבְרָא לְתַשְׁמִישׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְגִלְגַּל חֲמָה נִבְרָא לְתַשְׁמִישׁוֹן שֶׁל בְּרִיּוֹת, לֹא כָּל שֶׁפֶן שִׁיחָא תַּפּוּחַ עֵקְבוֹ שֶׁל אָדָם מְכַהֵה גִלְגַּל חֲמָה. וּמָה אִם תַּפּוּחַ עֵקְבוֹ מְכַהֵה גִלְגַּל חֲמָה, קִלְסַתָּר פְּנָיו עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

ומי שלא חטא, ניכר עליו הצלם אלוקים בפניו, והיא הודה, והיא זיוה של קלסתר פנים, וזהו ענין "חֲכַמַת אָדָם תְּאִיר פְּנָיו וְעַז פְּנָיו יִשְׁנָא:" (קהלת ח כא).

ובשעה שאדם מלוכלך בחטאים, אז נחסר ממנו האור של צלם אלוקים אשר עליו.

ולכן נאמר על ימי ראש השנה, שהם התחלת ימי התשובה "אֲשֶׁרֵי הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה יי' בְּאוֹר פְּנִיךָ יְהִלְכוּן:" (תהלים פט טז) ואמרו על כך במדרש: אָמַר רַבִּי יֵאֱשִׁיָּהּ, פְּתִיב: אֲשֶׁרֵי הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה, וְכִי אֵין אַמּוֹת הָעוֹלָם יוֹדְעִים לְהַרְיֵעַ? וכו'

אֵלָא שְׁהֵן מְפִירִין לְפִתּוֹת אֶת בּוֹרְאָן בְּתְרוּעָה, וְהוּא עוֹמֵד מְכַסֵּא הַדִּין לְכַסֵּא רַחֲמִים וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וְהוֹפֵךְ לָהֶם מֵדַת הַדִּין לְמֵדַת רַחֲמִים, אֵימְתִי בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. (ויקרא רבה כט ד)

מבואר במדרש שכיון שיודעין לרצות את בוראם "אֲשֶׁרֵי הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה" לכן "יי' בְּאוֹר פְּנִיךָ יְהִלְכוּן" שעל ידי זה חוזר להם צלם האלקים, אור פניו של האדם, ואז "בְּאוֹר פְּנִיךָ יְהִלְכוּן" בני ישראל הולכין עם אור ה' שהוא על פניהם, ומכל שכן בבוא יום הכיפורים אשר בו נאמר "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם" לכן "לְפָנַי יי' תִּטְהַרוּ" (ויקרא טז ל)

אתם מתטהרים כל כך, עד שחוזר לכם 'פני ה', הצלם אלוקי ואור פניו.

ולכן בפרשת האזינו, שקוראים בימי התשובה יש בו הרמז 'הזיו' ל"ך" לעורר את האדם, כי אחר שעוברים ימי התשובה, הרי חזר "הזיו לך" "הצלם אלוקים" ויש על האדם שוב את אור הפנים שהיה לו מקודם שחטא, וזה מזכיר לו לאדם שישתדל שישאר גם להבא עם "הזיו לך" ולא יחזור לחטוא כדי שלא יסור מעליו הזיו הגדול שיש לו כעת.

לפי זה יובן מדוע אנו מקיימין את חג הסוכות לאחר ראש השנה ויום כיפור, הלא הסוכות הם זכר לענני כבוד כשיצאנו ממצרים, והלא יצאנו בניסן ומדוע עושים סוכות בתשרי ולא בניסן? וכבר עמד על כך הטור.

לפי הנ"ל מבואר שהנה לצאת מהבית ולדור שבעת ימים בדירת ארעי חוץ לביתו ברחובות העיר, או בחצירו, הרי לפעמים יש בו חשש סכנה והיזק לגופו או לממונו שבביתו שנשאר בלי שמירה, אבל באמת אין

לחוש, כי בשעה שיש על האדם הצלם אלקים, הוא שמור מכל דבר המזיק, וכמו שנאמר "וּמִוֹרְאֵכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם" ודרשו חז"ל: כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות (שבת קנא:) ואמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר "נִמְשַׁל כְּבַהֲמוֹת נִדְמוּ (תהלים מט יג) ומי שחיה מושלת עליו בידוע שכבהמה נדמה.

ומעתה אין לך זמן יותר מוכשר לזה שיהיה על האדם הצלם אלקים שמביא יראה על כל עמי הארץ וייות הארץ, לאחר יום הכיפורים שבו נתכפרו כל עוונות בית ישראל, על כן ניתנה לנו מצוות סוכה דוקא בימים אלו, שבו אין לירא משום מזיק, כי יש עלינו שמירה מעולה מחמת הצלם אלוקים, גם בשעה שאנו ישנים בסוכה ברחובה של עיר.

סיפר רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל, את הסיפור דלהלן שמעתי, בעת שהייתי מוזמן לסעודת ליל שבת על שולחנו של הצדיק רבי אשר צימרמן זצ"ל מהפוסקים המפורסמים בניו-יורק.

אמו הישישה שגם היא הסבה שם לסעודה, סיפרה לי סיפור נפלא, שאירע בביתה עם רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד.

וכך סיפרה, שבאותו זמן שארע המעשה, היא היתה אז צעירה לימים, וראתה בעיניה את המעשה, וציינה בפני, כי מאורע זה, נחרת עמוק בזכרונה.

וכך היה המעשה, פתחה הישישה בדברי הקדמה.

ברוב ימות החול, הייתי נשארתי בבית לבדי עם ילדי הרכים, בעלי היה יוצא לכפרים ולעיירות שמסביב לעיר שגרנו בה, שם היה מוצא את פרנסתו במכירת סחורות מעגלתו הטעונה, ולקראת שבת היה חוזר אלינו ומביא טרף לבני הבית.

במצב זה, לא יפלא כשהייתי בבית לבד, הייתי נתקפת לא פעם בפחד גדול, ובגלל זה מצאו עצה, שהביאו לבית כלב שמירה שעמד תמיד ליד הדלת העשויה מבפנים מזכוכית

שקופה בחציה העליון, וכל אימת שהתקרב אדם זר לבית, היה הכלב פותח בנביחות, כך שיכולתי להבחין בדיוק מי הבא ובאופן זה הרגשתי את עצמי בטוחה יותר ורגועה, גם בהיותי בבית, וגם כשהיה עלי לצאת לעיר לסדר את עניני הנחוצים לי.

והנה כאשר הגיע רבי אלחנן וסרמן לאמריקה, כידוע כדי לגבות כספים לצורך ישיבתו ב'ברנוביץ' בא לבקר בביתי, כי היה ידיד גדול של בעלי, אבי המשפחה, ובייחוד לבני, שכבר אז במעלליו התנכר נער, והיה מתמיד גדול, וכל מעייניו היו בתורה.

והנה כאשר רק התקרב רבי אלחנן וסרמן לבית, זינק מיד הכלב כדרכו אל דלת הכניסה, וקפץ לחלק העליון, אבל בו ברגע, נדבק לשמשת הזכוכית, נאלם דומיה, ולא חרץ כלל את לשונו.

נדהמתי לראות זאת, התקרבותי מיד לדלת, אבל גם אז, וגם לאחר שפתחתי את הדלת, נשאר הכלב כל הזמן דבוק לשמשה, בלי קול ובלי נוע.

הוסיפה הזקנה וסיפרה, כי זוכרת היא היטב, כיצד רבי אלחנן וסרמן נכנס לבית וישב איתם למעלה משעה, דיבר אתם והתענין במצבם ובשלומם, וכו' וכו', וכל אותו הזמן נשאר הכלב תלוי ודבוק על שמשת הדלת, ולא הוציא אפילו הגה קל.

אבל מיד לאחר שרבי אלחנן נפרד מהם ויצא מהבית, אז נערר הכלב, וירד מן הדלת כאילו דבר לא קרה.

סיפור נוסף סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל באותו עניין, מעשה שאירע בוויילנא, עם רבי אליעזר משה הורביץ זצ"ל אב בית דין דקהילת פינסק.

את המעשה אומר רבי שלום זצ"ל שמעתי מאדם נאמן, שסיפר לי בשם אחד מהמשפחה, שבעצמו היה נוכח בשעת מעשה.

בווילנא הייתה משפחה אחת עשירה מאד בנכסים, והיו בני המשפחה יראי שמים ומופלגים בצדקה, בית מגוריהם עמד בפרבר מחוץ לוויילנא רבתי, בית יפה ונאה בתוך יער קטן ומטופח.

מפני שהייתה זו משפחה עשירה, היו שרויים תמיד בפחד רב מגזלנים, ולכן רכשו להם בני המשפחה, כלבי שמירה עזים, ובשעות היום היו קשורים בשלשלאות של ברזל למקומם, ואילו בלילות ניתקו אותם מהשלשלאות, והיו מסתובבים מסביב לבית, כך שכל אדם זר שהיה מתקרב לשם, היו מתנפלים עליו בנביחות חזקות דבר שהיה מזעיק את אנשי הבית לבדוק מי המתקרב.

ואולם בין הגזלנים, נמצאו גם כאלה שידעו להתחכם אף על תחבולה זו, ולא פעם אירע שהיו זורקים מרחוק לכלבים בשר שתוכל ברעל, הכלבים היו נופלים למלכודת פיתיון זה, אוכלים את הבשר ומתים מיד, ואז היו השודדים הללו יכולים לחדור לבית בשקט ולהשיג את שללם.

בגלל זה נאלצו בני הבית בשכבם לישון, כשכלי הנשק צמוד אליהם למיטה, כדי שאם יקרה דבר כזה, יוכלו להדוף את המתנכלים בנשקם.

והנה בלילה אחד לאחר חצות, מתעוררים בני המשפחה הזו לקול דפיקות בדלת, הם נפחדו ונבהלו, בהיותם בטוחים שקרה להם כמקרה הזה, שהרי הכלבים שותקים, ומישהו זר דופק בדלת, האין אלה שודדים שהצליחו במעלליהם להרעיל ולהמית את הכלבים כדי לבצע את זממם?

חיש מהר קפצו כולם ממיטותיהם, נטלו את כלי נשקם בידיהם ופתחו בזעקה מי שם?

אבל למרבה תדהמתם שומעים הם בתשובה, קול המוכר להם מכבר, זה אני אליעזר משה הורביץ...

תמהו בני המשפחה, ושני דברים היו להם חסרי פשר, ראשית הכיצד זה שתקו הכלבים ולא השמיעו אפילו נביחה

אחת? ושנית על מה בא הגאון הצדיק לביתם ממרכז וילנא באמצע הלילה?

ברם לא המתינו לפתרון חידתם הגדולה, אלא מיהרו לפתוח לרווחה את הדלת כראוי לקבלת פני הצדיק הגדול, ומה ראו לנגד עיניהם באותו הרגע, שכל הכלבים נמצאים מאחוריו נעמדו ליד הדלת והס מסביב, אין הגה יוצא מפיהם.

רבי אלעזר משה לא השתהה הרבה, עוד בעומדו בפתח הדלת, פתח ואמר להם מבקש אני את סליחתכם על שהערתי אתכם משנתכם, אבל ההכרח לא יגונה, עסקתי כל היום במצות פדיון שבויים, ודרוש לזה סכום גדול וככל שיגעתי עד עכשיו לא הצלחתי להשלים את הסכום הדרוש, לכן נאלצתי לבוא אליכם כעת, כדי לשתף אתכם בגמר המצוה בכי טוב עד אור הבוקר.

מובן מאליו שמיד נתנו לו בני המשפחה העשירה מה שביקש בעין יפה וברוח נדיבה, ואך יצא מן הבית, נלוו אליו מיד הכלבים, והלכו אחריו עד חוץ לגבולם.

מסופר על רבי אהרן קוטלר זצ"ל, כשהיה ראש ישיבה בקלוצק, היה ביתו רחוק מבניין הישיבה.

ומחמת שמירת עינים, העדיף רבי אהרן קוטלר להגיע אל הישיבה דרך חצרות הבתים ולא בדרך הראשית.

רבי אהרן קוטלר היה מדלג מחצר לחצר, ולפעמים אף היה צריך לקפוץ מעל כמה גדירות, והיה מונע את עצמו מלעבור בדרך הראשית עד שהיה מגיע לישיבה.

פעם קרה ששהו אצלו שני בחורים, ולאחר שהפליגו בשיחת לימוד, הבחינו שהזמן קצר מאוד לפני הסדר בישיבה.

רבי אהרן הזדרז לצאת, ושאלם אם ברצונם ללכת איתו בדרך שהוא רגיל בה? אלה לא יכלו לסרב והשיבו בחיוב, הגם שפחדו עד מאוד, מפני שבחצרות שהיה מדלג היו כלבים עזים ומאיימים.

הם יצאו איתו וקפצו כך מחצר לחצר, עד שהם התקרבו לחצר אחת, שבה היו כלבים גדולים ועזים, שני הבחורים נעצרו ואמרו לראש הישיבה עד כאן, איננו הולכים יותר, מפחדים אנו מהכלבים הללו שמסוגלים להרוג בני אדם.

נפנה אליהם רבי אהרן ואמר: אתם מפחדים? החזיקו נא בשולי מעילי, ואז אין לכם מה לפחד, ותוכלו לעבור בשקט דרך החצר.

שני הבחורים שהיו מן המבוגרים בישיבת קלוצק, נשמעו לו, וכל אחד תפס באחד מכנפי מעילו, וכך עברו את החצר, והכלבים שתקו ולא חרצו לשון. (שאל אביך ויגדך)

מסופר שבזמן השואה באחת מחנות הריכוז, היתה אשה אחת נאצית שנהגה להתעלל באופן אכזרי בשבויים היהודיים בשיסוי כלבה הטורף בקרבנות האומללים.

באחת הפעמים הורתה לכלבה להתעלל באיזה אדם קדוש, אלא שהכלב בשונה מפעמים אחרות סרב בתוקף, למרות שפקדה עליו בנחרצות.

משום שהצלם האלוקים, הטיל עליו מורא.

מסופר על כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן רבי אברהם יצחק קהאן זיע"א.

כידוע היה האדמו"ר שוהה למשך תקופות ארוכות בעיה"ק טבריה, האדמו"ר היה כהן, ובאותה עת התעוררה בעיה שנמצאו קברים בכביש הכניסה לטבריה ליד בית העלמין.

האדמו"ר פעל אז נמרצות לבניית כביש, עם פותח טפח וכו' שיפתור את כל החששות של הכהנים.

לשם כך, נפגש עם ראש העיר, הוא דיבר איתו ארוכות ואף הביע את רצונו לצאת לגבעה סמוכה לכביש המדובר, כדי להסביר ולהדגים לו את פרטי התכנית.

ראש העיריה אמר לרבי, שבמקום זה קיים מחנה צבאי, וצריכים אישור מיוחד כדי להיכנס בשעריו, ובפרט שיש במקום כלבים עזים ומסוכנים.

אולם הרבי ענה לו, קודם כל תיכנס ברכב לתוך המחנה, כך הוא עשה.

וסיפר ראש העיר, שמיד לאחר שנכנסו למחנה הצבאי, הגיחו למולם חמישה כלבי ענק, אולם הרבי אמר אין ממה לפחד בא ונצא מהרכב.

והנה למרבה הפלא, כאשר יצאנו מהרכב סיפר ראש העיר, לא נשמע שום קול והגה מהכלבים, כל זמן שהותנו במקום.

לאחר שהרבי סיים את הסבריו, נכנסנו לרכב כאשר הכלבים מלווים אותנו החוצה בלי שיפתחו קולם.

ידוע המעשה מקדושת רבנו חיים בן-עטר זיע"א. בעל האור החיים הק'

שבצעירותו היה עוסק במלאכת הצורפות, כדי לא ליהנות מכתרה של תורה, אך אף על פי שהיה עסוק בעבודה לא ביטל יום אחד מלבוא לבית המדרש, וכדי לא להבטל מלמוד התורה, עם כל בקיאותו במקצוע הצורפות, לא היה לו עסק פרטי, אלא היה משכיר את עצמו אצל אחרים.

דרכו בקדש היה, כל עוד נמצא פרוטה בכיסו, היה יושב ועוסק בתורה, ולא היה חוזר למלאכתו בשום אופן, אלא אם כן כלתה פרוטה אחרונה מכיסו.

לימים נזדמן חתונה לבת המלך, הזמינו תכשיטיה אצל אומן מפורסם שרבי חיים בן עטר היה עובד אצלו, והתכשיטים היו צריכים להיות מוכנים ליום החתונה של בת המלך.

ובאותו זמן רבי חיים לא היה עוד נצרך לכסף, והיה שוקד בתורה, ולכן נמנע לבא לעבודה, משום כך, התכשיטים לא נגמרו בכי טוב, בזמן המיועד לחתונת בת המלך.

והענין חרה מאד לבית המלכות, והצורפים תלו את הסיבה של העיכוב מחמת שרבי חיים בן עטר והיהודים שונאים את המלך, ולא רוצים לשמח את המלך בתכשיטים ביום חתונת בתו, ומשום כך רבי חיים בן עטר לא הגיע לבית המלאכה ולכן זה מה שגרם את העיכוב.

וכך נרקמה מזימה נגד רבי חיים בן עטר להפילו לגוב האריות.

ובאותו הזמן היה חוק מאת המלכות, שהיה להם מקום, כמו גן סגור ומסוגר מכל צד ופינה, הכתלים גבוהים בדלתיים ובריח, ובפנים המקום ההוא, היו כל מיני חיות רעות וטורפות, ומי שהיה נדון למות אצל המלכות, היו משליכים אותו שם באמצעות דלת ברזל שעמדה באמצע הכותל, ושומר אחד משומרי המלך היה מצוי שם תדיר.

וכשבאו לקחת את רבנו חיים בן-עטר זצ"ל להשליכו לגוב האריות, ביקש מהם קודם כל לקחת מה שנחוץ לו, והוא מלא שני מזוודות ספרים מספרי הקדש, תנ"ך ש"ס ופוסקים וזוהר הקדוש, ועוד, יחד עם זה לקח אתו ציצית ותפלין.

והגויים היו שמחים שמחה גדולה, והיו לועגים עליו, איך הוא הולך לקראת המוות, ונושא עמו מזוודות, והיו אומרים לו מה לך לקחת אתך מזוודות כל כך גדולות, וכי נוסע אתה לארץ רחוקה? הלא אתה הולך לגוב האריות, ומי יודע כמה זמן תשרוד, ובכל זאת רבינו האור החיים הק' זצ"ל לא שת לבו לדברים.

יהודי העיר שליוו אותו בבכיות, ניחם אותם הרב ודיבר על ליבם, אמר להם ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, ואני בטחוני רק בה' וישועתו שיושיעני מידי האריות האלו.

וכך השליכו אותו לגוב האריות.

כעבור כמה ימים, באו כדרכם שומרי המלך ללקט את העצמות, והנה תמיד היו רגילים לצחנה וסרחון של עצמות הנדון למות, הנה פתאום עלה באפם ריח טוב, משיב נפש.

השומר השתומם למראה עיניו בראותו את רבי חיים מוקף בין האריות והנמרים, והוא יושב עטוף בציצית ומוכתר בתפילין כמלאך ה' צבאות, עוסק בספרים שלקח עמו, והחיות יושבות סביבו ביראת כבוד, כמו תלמידים מקשיבים.

השומר הודיע מיד למלך, את המראה המופלא, כשבא המלך וראה את זה, בכה מרוב שמחה, ואמר: עתה ידעתי שיש אלוקים בישראל.

ותכף הוציא את הרב משם, וגדלו ורוממו על כל השרים אשר אתו ועשה כבוד גדול לישראל, וליהודים היתה אורה ושמחה, ופני הגויים חפו.

"וַיֵּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יִי נִקְרָא עֲלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִסֶּךָ:"
(דברים כח י')

וכך כותב רבינו חיים בן עטר בספרו אור החיים פר' בשלח לגבי קריעת ים סוף, שלאחר שקיבלו בני"י את התורה, הרי שתנאי זה, שיהיה לחיות מורא מבני אדם, הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית, להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא.

וכך מסופר בעת שעלה ה'אור החיים' הקדוש בשנת תק"ב ממרוקו לארץ ישראל דרך ליורנו שבאיטליה, היו צריכים לעבור דרך יערות ומדבריות, דרך ליסטים וחיות רעות.

בהיותם בדרך, אמר לפתע מנהיג השיירה הערבי, אבדנו כולנו, אבדנו, מה קרה? שאלוהו...

שיירה של אריות באה למולנו, ואין לנו מה לעשות, השיב, וכל אנשי השיירה פרצו בבכי עצום.

כששמע כך רבי חיים בן עטר, אמר להם אין לכם מה לדאוג.

ובאמת כשהתקרבו האריות, יצא האור החיים הק' לקראתם, ומיד האריות הורידו ראשיהם ונסו ברחו להם.

היה זה נס גלוי לכל העמים, כולם התנפלו לרגלי הרב ואפילו הערבים שהיו, הודו שרגלי חסידיו ישמור.

כ"כ מסופר על רבי יהודה בן עטר מגדולי העיר פאס שבמרוקו, חבירו של בעל האור החיים, (נפטר בשנת תצ"ג)

וכתב עליו החיד"א זצ"ל (שם הגדולים) הרב ז"ל היה מלומד בניסים וכמה נפלאות אזני תשמענה שאירעו לו, הן בעודנו חי וגם לאחר פטירתו, הן למתפלל על מצבתו, הן לנשבע בשם הרב ז"ל. ושמעתי מפי רבנן קדישי חכמי המערב, כי היה איש האלקים קדוש, והושלך לגוב אריות, וניצול אחר שנשאר שם יום ולילה עכ"ד.

הסיפור במלואו מובא בספר חכמי המזרח, בימי הרב יהודה בן עטר, גברו הצרות על יהודי מרוקו מידי שליט אכזר, מולאי אסמעאל, אשר מלך במשך כחמישים שנה.

מושל אכזרי זה, וחבר עוזריו, לחצו על האוכלוסיה היהודית וחמסו את רכושם הדל עד הפרוטה האחרונה, צוררי היהודים לא נרתעו מאיומים ועינויים, הרבה פעמים הושמו הרבנים מנהיגי הקהילה במאסר, כדי לאלץ את התושבים היהודים לשלם סכומים גדולים לשחרורם.

גם רבי יהודה בן עטר, שהיה מגדולי העיר פאס, שתה את כוס התרעלה, הוא הושלך לכלא, וכאשר לא היה בידי הקהילה את הסכום הדרוש לפדיונו בעוד מועד, גזר המושל האכזרי לזרוק אותו לגוב אריות.

החיילים שהובילו את הרב לבור שבתחתיתו הצטופפו החיות הפרא, זרקו את רבי יהודה בן עטר לתוכו, והיו בטוחים

שעוד מעט ישמעו את נהימת החיות הטורפות בהתנפלים על קרבנם, ואחר מכן ישמעו זעקת אימים האחרונה של הנידון.

אך מה התפלאו לראות את החכם היהודי יושב בין האריות והם אינם נוגעים בו לרעה, יום ולילה ישב שם רבי יהודה ויצא משם בשלום.

בספר אוצר המכתבים לרבי יוסף משאש זצ"ל (חלק א עמ' לג) מובא מעשה מופלא, זצ"ל: בעיר מכנאס, ישנו מבוי הנקרא מבוי 'אל עטאר' על שם הנגיד רבי משה בן עטר.

ובמבוי נמצא בית כנסת שבנה הנגיד הזה רבי משה בן עטר, בסביבת שנת ת"מ (1680) ולבית כנסת שבנה קראו אותה על שמו בית הכנסת אל-עטר.

אך עתה נקראת בפי כל על שם הרב שמואל בן ואעיש זצ"ל (נלב"ע תקע"ח) משום מעשה שהיה.

כותב הרב יוסף משאש זצ"ל שמעתי מכמה זקנים, וכן יש תחת ידי ספר קטן של מעשיות בכת"י בלשון ערבית משנת תרי"ח לפ"ק, וזה העתק מה שצריך לנו בעברית.

בזמן מוהר"ר שמואל בן ואעיש זצ"ל, צדו הפלשתים מהיער לביאה אחת חיה, והביאוה דורון למלך, והכניסוה לגן אחד ברחוב הישמעאלים, וקשרו אותה בצוארה בשלשלאות של ברזל, ומינה עליה ערבי אחד להאכילה ולהשקותה.

ויום אחד, נתקה הלביאה את השלשלת, וברחה חוץ לפרדס, והזיקה הרבה ישמעאלים, ואז גזר המלך על היהודים לתת לו חצר אחת ברחוב היהודים, בחשבו שאף אם תצא ותזיק, תזיק רק ליהודים, ומה בכך?

היהודים שילמו הרבה שוחד על זה, ולא הועיל, ונתנו לו חצר אחת ברחוב היהודים עבור הלביאה. (שמעתי שהיא החצר הראשונה לימין הנכנס למבוי אלעטארין שעדין נקראת

'צא"ר אלביי"א' דהיינו חצר הלביאה ע"ש המעשה) הביאו אותה לשם וקשרו אותה בשלשלת ברזל.

הערבי הממונה עליה, היה בא אצלה בבקר ובערב, לתת לה די מחסורה.

ערב אחד כשגמר להאכילה, הניח את פתח החצר פתוח בשוגג או במזיד, ובאשמורת הבקר בעוד לילה, נתקה הלביאה את השלשלת ויצאה לחוץ.

ומפני שכל החצרות היו סגורות, לא מצאה מקום ליכנס.

והיתה משוטטת בעיר, עד שהגיעה לביהכ"נ של הרב שמואל בן ואעיש שהיתה פתוחה, והיה רבי שמואל קורא שם כדרכו בכל יום בקשות הבקר.

הרב שעסוק בתפילתו לא הביט עליה והלביאה התחילה לנהום עליו, והוא לא ידע שהיא הלביאה, רק חשב שהוא כלב, והכה אותה במטהו, והיא נוהמת, ויוסף להכותה להוציאה מבית הכנסת.

ובאותה שעה, רץ הממונה עליה, ועמו כמה מעבדי המלך להוליכה אל המלך, שרצה ליתנה במתנה לשר אחד גדול שהיה נוסע אליו באותה שעה, וכשלא מצאה בחצר, התחילו לחפש אחריה, עד ששמעו נהמתה ממכות הרב שהיה מכה אותה.

ואז הלכו אחר הקול, והמה ראו כן תמהו, ותפשוה והוליכוה, ואז נודעה קדושת הרב זיע"א גם לעיני הגויים. ע"כ.

ברית קודש

כתוב בזהר הק' (לך לך צד). דהכי תאנא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא פמה חבילי (מלאכי חבלה) טהירין אתפקדן עליה. זקפין עינא וחמאן האי את דהוא קנימא דקודשא, אתפרשן מביה, ולא אתייהיב בידוי דדומה לנחתא לגיהנם, דכל מאן דאתמסר בידוי נחית לגיהנם ודאי, ומהאי את דחליו עלאין ותמאין, ודיגין בישין לא שלטין ביה בבר נש אי איהו זכי לנטורי ליה להאי את, בגין דהוא אתאחיד בשמא דקודשא ברך הוא. שפך למדנו, בשעה שאדם יוצא מן העולם הזה, פמה קבוצות של (מלאכי חבלה) מתבלים נפקדים עליו.

מרימים עינים ורואים את האות הזו, שהיא ברית הקדש, ונפרדים ממנו, ואינו נתן בידי דומה לרדת לגיהנם. שכל מי שנמסר בידו, ודאי יורד לגיהנם. ומהאזנה הזו פותחים עליונים ותחתונים, והדינים הרעים אין שולטים בו באדם אם הוא זוכה לשמר את הברית הזו, משום שהוא נאחז בשמו של הקדוש ברוך הוא.

הרי שמי שנוטר את אות הברית יראים ממנו עליונים ותחתונים ולא שולטים בו הדינים.

וכך מסופר בפרקי דרבי אליעזר (פרק י' ובילקוט שמעוני יונה רמז תק"נ) על יונה הנביא שניצול מהלויתן, בזכות שמירת הברית.

מסופר שם את כל המעשה שהיה עם יונה הנביא בהרחבה. אָמַר לָהֶם יונה הנביא ליושבי הספינה לא אֶכְחַד מִכֶּם פִּי בַשְּׁבִילִי הַצָּרָה הַזֹּאת עֲלֵיכֶם, שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם וְיִשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם, שְׂנֹאמַר [שם יב] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא קִבְּלוּ הָאֲנָשִׁים לְהַפִּיל אֶת יוֹנָה אֶל הַיָּם, וְהַפִּילוּ גוֹרְלוֹת עֲלֵיהֶם, וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל יוֹנָה, שְׂנֹאמַר [שם ז'] וַיִּפְּלוּ גוֹרְלוֹת וַיִּפּוּל וְגו'.

מָה עָשׂוּ? נָטְלוּ אֶת הַכֹּלִים שֶׁבְּאַנְיָה וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתָם אֶל הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם, וְלֹא הוֹעִיל מְאוּמָּה. רָצוּ לְחַתֵּר בַּיָּבֵשָׁה וְלֹא יָכְלוּ. מָה עָשׂוּ, נָטְלוּ אֶת יוֹנָה וְעָמְדוּ עַל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה, וְאָמְרוּ אֱלֹהֵי עוֹלָם ה' אֵל תִּתֵּן עֲלֵינוּ דָם נָקִי, שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין מָה טִיבוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה, אָמַר לָהֶם בַּשְּׁבִילִי הַצָּרָה הַזֹּאת עֲלֵיכֶם, שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם.

מִיָּד נָטְלוּהוּ וְהִטִּילוּהוּ עַד אַרְכּוּבוֹתָיו, וְעָמַד הַיָּם מְזַעֵפוֹ. לָקְחוּ אוֹתוֹ אֶצְלָם, וְהָיָה סוֹעֵר עֲלֵיהֶם, הִטִּילוּהוּ עַד טְבוּרוֹ וְהָיָה עָמַד מְזַעֵפוֹ, וְהָעֵלּוּ אוֹתוֹ אֶצְלָם וְהָיָה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר עֲלֵיהֶם. הִטִּילוּהוּ עַד צְוָאוֹ וְעָמַד הַיָּם מְזַעֵפוֹ, וְעוֹד הָעֵלּוּ אוֹתוֹ אֶצְלָן וְהָיָה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר עֲלֵיהֶם, הִטִּילוּהוּ כְּלוֹ וּמִיָּד עָמַד הַיָּם מְזַעֵפוֹ.

רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר מִמֶּנָּה הָיָה אוֹתוֹ הַדָּג לְבַלְעַ אֶת יוֹנָה מִשֵּׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, שְׂנֹאמַר [שם ב, א] וַיִּמֶן ה' דָּג גְּדוֹל לְבַלְעַ אֶת יוֹנָה. נִכְנַס בְּפִיו כְּאָדָם שֶׁהוּא נִכְנַס בְּבֵית הַכֹּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְעָמַד. וְהָיוּ שְׁתֵּי עֵינָיו שֶׁל דָּג כְּחִלּוֹנוֹת אֶפּוֹמִיּוֹת מְאִירוֹת לְיוֹנָה. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר מְרַגְּלִית אַחַת הִיְתָה תְּלוּיָהּ בְּמַעְיוֹ שֶׁל דָּג מְאִירָה לְיוֹנָה כְּשֶׁמָּשַׁח הַזֶּה שֶׁהוּא מְאִיר

בצִהָרִים, וּמְרָאָה לֹו כָּל מָה שְׂבִיִּים וּבִתְהוֹמוֹת. וְעָלְיוֹ הַכְּתוּב אוֹמֵר [תהלים צו, יא] אֹר זָרַע לְצַדִּיק.

אָמַר לֹו הַדָּג לְיוֹנָה אֵין אַתָּה יוֹדַע שְׂבָא יוֹמֵי לְהֶאֱכֹל בְּפִיו שֶׁל לְוִיתָן. אָמַר לֹו יוֹנָה הוֹלִיכֵנִי אֶצְלוֹ.

אָמַר יוֹנָה לְלוִיתָן בְּשִׁבְלֶךָ יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת מְקוֹם מְדוֹרְךָ, שְׂאֲנִי עֲתִיד לָתֵן חֶבֶל בְּלִשׁוֹנְךָ וּלְהַעֲלוֹתְךָ וּלְזַבַּח אוֹתְךָ לְסַעֲוֵדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל צַדִּיקִים. הֲרָאֵהוּ חוֹתְמוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם, אָמַר הִבֵּט לְבְרִית.

וְרָאָה לְוִיתָן וּבְרַח מִפְּנֵי יוֹנָה מִהֲלֶךְ שְׁנַי יָמִים, אָמַר לֹו הֲרִי הַצִּלְתֶּיךָ מִפְּנֵי שֶׁל לְוִיתָן, הֲרָאֵנִי כָּל מָה שְׂבִיִּים וּבִתְהוֹמוֹת.

וְהֲרָאֵהוּ נֶהַר גְּדוֹל שֶׁל מִימֵי אוֹקִינּוֹס, שְׁנֵאֲמַר [יונה ב, ו] תְּהוֹם יִסְבְּבֵנִי. וְהֲרָאֵהוּ יָם סוּף שֶׁעֲבָרוּ בְּתוֹכּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכו'.

אָמַר לֹו הַדָּג, יוֹנָה, הֲרִי אַתָּה עוֹמֵד תַּחַת הַיֵּכַל ה', הַתְּפַלֵּל וְאַתָּה נִעְנָה, אָמַר יוֹנָה לְדָג, עֹמֵד בְּמְקוֹם עֲמֻדָּךְ שְׂאֲנִי מִבְּקֵשׁ לְהַתְּפַלֵּל. עֹמֵד הַדָּג, וְהַתְּחִיל יוֹנָה לְהַתְּפַלֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לְפָנָיו רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרָאתָ מוֹרִיד וּמַעֲלָה. יִרְדְּתִי הַעֲלֵנִי. נִקְרָאתָ מְמִית וּמַחְיָה, הֲרִי נִפְשִׁי הַגִּיעָה לְמוֹת, הַחַיִּינִי. וְכו'.

מִיָּד רָמַז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַשְּׁלִיךְ אֶת יוֹנָה, שְׁנֵאֲמַר [שם יא] וַיֹּאמֶר ה' לְדָג וַיִּקָּא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבֶּשֶׁה. רָאוּ הַמַּלְאָכִים אֶת כָּל הָאוֹתוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יוֹנָה, מִיָּד עֲמַדוֹ וְהַשְּׁלִיכוֹ אִישׁ אֶת אֱלֹהֵיו בַּיָּם, שְׁנֵאֲמַר [שם ט] מְשֻׁמְרִים הַבְּלִי שׂוֹא חֶסֶדָם יַעֲזוּבוּ. וְחִזְרוּ לִפּוֹ וְעָלוּ לִירוּשָׁלַיִם וּמָלוּ אֶת בֶּשֶׂר עֲרֻלְתָּם, שְׁנֵאֲמַר [שם א, טז] וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים יִרְאָה גְּדוֹלָה אֶת ה' וַיִּזְבְּחוּ זֶבַח לֵה'. וְכִי זָבַח זָבַחוּ, וְהֵלֵא אֵין מִקְבָּלִין זָבַח מִן הַגּוֹיִם, אֲלֵא זֶה הוּא דָם בְּרִית שֶׁהוּא כְּדָם זָבַח. וְנִדְרָו וְשָׁלוּ לְהַבִּיא אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לֹו לִירְאָתָא אֱלֹהֵי יוֹנָה. וְנִדְרָו וְשָׁלוּ, וְעָלִיהֶם הוּא אוֹמֵר עַל הַגָּרִים גְּרֵי הַצִּדִּיק.

רבי מאיר רפאל פאנזיל זצ"ל בעל שו"ת לכ מרפ"א נתמנה
למשרת הראשון לציון ביום ו' תשרי תר"ן בטכס הכרתו

השתתפו גדולי ורבני ירושלים ביניהם היה רבי שמואל סלנט זצ"ל.

את המעשה הנורא הזה סיפר המגיד הירושלמי רבי מנחם נתן נטע אויערבאך, בנו של רבי מאיר אויערבאך בעל ספר אמרי בינה, בעת שהספיד את הרב בבית הכנסת על שם רבן יוחנן בן זכאי בעיר העתיקה בירושלים, בהשתתפות הראשון לציון רבי יעקב שאול אלישר ועוד רבנים, תוך שהוא מצוין שאת המעשה שמע מפי רבינו בעצמו, שבשעת רצון שח לו את כל המאורע הנ"ל.

סיפור זה הובא בספרו של רבי מנחם אויערבאך 'זכות אבות' על פרקי אבות בסופו מילי דהספידא עי"ש.

וכך כותב: מורי ורבותי, נבוא לעניין שהתאספנו היום להספיד את עט"ר הראשון לציון זצ"ל ואספר לכם מה ששמעתי מפיו הקדוש.

שפעם אחת ישבתי אצלו סגור ומסוגר בביתו, וראיתי אותו נעצב, ושאלתי אותו מה יום מיומים? אמר לי שדואג על צרת ישראל, שאוי לו שכך עלתה בימיו, שהוא ראשון לציון, ואין בכחו לפעול מהשי"ת שיקרב הגאולה שלימה, ובכה בדמעות שלישי, ובתוך דבריו כלאחר יד זרק מפי קדשו דברים אלו, ברוך שמו יתברך שעל מה שנשמתי נשלח בזה העולם לתקן, לכל הפחות לא פגמתי.

כי העיקר בדורות האחרונים קודם זמן הגאולה נשלח על העולם נשמות, רק לתקן החטא המר הוצאת ז"ל רח"ל, וכל זמן שלא ניתקן זה, אי אפשר להיות הגאולה, כי המה מעכבים וסוגרים הפתחים מהגאולה.

ומשום זה עד שיוסף הצדיק היה חי, שהוא היה אחד ששמר הברית קודש כראוי, לא היה להמצרים שליטה לשעבד את ישראל בעבודה, וגם אנכי ב"ה יתב"ש מיום עמדי על דעתי לא פגמתי באות בריח קודש לרצון, כך היה לשונו אלי.

וכשמעתי זאת, ממש נפל אימה ופחד עלי, מרוב דמעות שזלגו עיניו, בעת שאמר אלי כן.

וגם זה ידוע ומפורסם, לכל אנשי עיר טוניס שקרה לו בעיר הזאת, בעת שהיה שד"ר בעד עניי צאן קדשים, של אחינו מרחמינו הספרדים ה' ישמרם מכל צרה, מעשה נורא ממש, והמעשה שהיה כך היה.

כשבא לעיר טוניס, היה אז שם רב וגאון עולם המפורסם רבי יהושע אבצויז זצ"ל ועט"ר בא אליו לעורר אותו על צדקות ארץ הקדש.

והוא היה ציר נאמן לשולחיו, ורצה בכל נפשו להרבות הצדקה לעניים התלמידי חכמים ויראי ה' ששלחו אותו.

אמר להרב הזה, אחת אבקש מכבודו, שמעתי שיש פה גן המלך, משתוקק אנכי לראותו, ילך כבודו עמי מעט לטייל בגן הזה.

וכשמע הרב הנז' זה הדבר, אמר, חכם מירושלים יש לו תשוקה לילך לטייל בגן? ולא רצה תחילה למלא רצונו, אך אחרי שהפצירו, נענה לו, ולקחו עמם עוד איזה מכובדים מעיר הזאת והלכו.

כשבאו לשער הפתח מהגן, לא הניחו השומרים שיכנסו שמה, ואמרו שעתה אין העת לילך להגן, ובקשו מהם, ואמרו שאפילו אם יניחו אותם לילך, יש סכנה גדולה, כי בזמן שאין השעה קבוע לאנשים שילכו, יש שם שני כלבים כמו אריות, מלומדים להרוג את האיש אשר הולך בגן, ע"כ הרב הנ"ל רצה לילך לחזרה.

שאל ממנו עט"ר מה זה? ספרו לו, אמר: אל תפחדו, בואו עמי, ולא רצו בשום אופן.

בין לבין, ראו שהרב רבי מאיר רפאל פאנזיל עטרת ראשינו, כבר בפנים הגן, והולך.

צעקו השומרים, הלא בעוד איזה רגעים יקיפו אותו הכלבים והוא בסכנה? וצעקו עליו שיחזור מיד, ולא הטה אוזן לקול הצעקות, והמשיך ללכת.

אחר כך, שמעו את הכלבים שפערו פיהם והחלו לנבוח, ולפתע פתאום נעשה שקט.

אמרו השומרים חבל על זה האיש החכם שכבר אכלו אותו הכלבים.

ורב העיר הנז' ושאר אנשים, קרעו בגדיהם על הצרה הזאת שהלכו עמו, וממש כבר עשו לו הספד, ואחר איזה רגעים ראו שהוא הולך בתוך הגן, והכלבים הולכים אחריו, והשלשלאות של ברזל בידו, ומנהיג אותם, והבגד העליון שלו מכסה עליהם.

כשראו זאת, עמדו משתוממים על המראה הנס הגדול הזה.

סוף דבר, שאמר להם הרב, גם עתה, אתם מפחדים? בואו עמי, ולא שמעו, והבטיח להם שיכניס את הכלבים בבית החדר שלהם (בכלוב), ויסגור הדלת וכן עשה.

ואחר כך הלכו עמו בגן, שאל הרב הנ"ל וכי עשה כבודו איזה קבלה מעשית? או השתמשת באיזה שם? ואמר רבי מאיר רפאל, ח"ו, רק אני לא פגמתי בברית הקודש מימי, ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חיית הארץ כתיב, ומשום זה לא אפחד שיזיקוני שום בריה בעולם.

ואח"כ ראו גודל צדקתו, והיה ממש קידוש השם בכל העיר עד שנתוודע הדבר למלכות, והיה מוכרח לעשות שם עוד איזה דברים נפלאים אשר אין עוד הזמן לספר עתה הכל. ע"כ.

מסופר בספר תיקון הברית (עמ' סא) על רבי אברהם גלאנטי שהיה מחכמי ירושלים בתקופת האריז"ל, ותלמיד המקובל הקדוש רבי משה קורדובירו שהאר"י ז"ל התבטא עליו

מעיד אני שמים וארץ שלא ראיתי אחר זולתו, שאפילו חטא אין בו.

מעשה היה בימי סולטן מגי"ד מלך תורקיה, עם רבי אברהם גלאנטי זיע"א

הרב הנזכר היה דר בירושלים עם הרבה ת"ח, לומדים בישיבה, בימים ההם קרה מקרה, שהייתה שנת בצורת ויוקר השערים וקופת הישיבה הייתה ריקה, ועל הת"ח ומשפחותיהם הייתה מרחפת עליהם, סכנת רעב ח"ו.

אז החכמים גמרו אומר, לשלוח שד"ר לחוץ לארץ כדי לאסוף כספים להצלת עניי העיר מחרפת רעב, וחכמי הישיבה הפילו גורלות, ונפל הגורל על רבינו אברהם גלאנטי זצ"ל.

מיד לקח עמו צדה לדרך, וירד ליפו, עלה על האניה לנסוע לקושטא.

ביום שלישי אחה"צ הגיעה האניה לקושטא, הציצו מעל סיפון האניה, והנה כל אנשי העיר בורחים ומבוהלים, צעקות מכל עבר.

עלו על הגגות, ושוטרים מזוינים רצים מכאן ומכאן, מהפכה שלימה בעיר קושטא הדבר הטיל אימה ופחד על הנוסעים, ובעקבות כך רב החובל מסרב לגשת לנמל.

ברם רבי אברהם נגש לרב החובל וביקש ממנו שיורידהו ליבשה, ואמר כי הוא מקווה שבעז"ה יציל את המצב, אמנם בראשונה סירב רב החובל לשמוע לרב, וגם הנוסעים מפחדם לא רצו לשמוע לו, אבל ר' אברהם אמר להם, כי הדבר כרוך בהצלת נפשות, והפציר רבות עד שנכנע רב החובל והורידו בסירה קטנה.

ויהי כאשר דרך רבי אברהם על אדמת החוף, צעקו עליו השוטרים, זקן... זקן... ברח מכאן מהר, ורבי אברהם ענה לשוטרים אל תפחדו בעז"ה אני אתפשם.

והענין כך היה, כי באותו היום, ברחו שני אריות מכלאם מגן המלך, והשתוללו ברחובות העיר, וכל האנשים מפחדם התחילו לברוח על נפשם מהאריות.

ר' אברהם הלך לתומו, והנה רואה אריה אחד עומד לשבור את הדלת של אחד הבתים ולהתפרץ לשם, תיכף ניגש אליו ותפסו באזנו, והארי נכנע לפני רבי אברהם כמו טלה.

האריה הלך אחריו, וכולם מתפלאים איך יהודי זקן סוחב אריה כמו טלה אחריו, הלך רבי אברהם לחפש את האריה השני, וגם אותו תפש וסחב את שניהם לבית המלך.

ואת הדרך לארמון, רמזו לו האנשים מעל הגגות, כי שום אחד לא העיז להתקרב אליו.

השולטן מגי"ד ומשנהו היו עומדים על הגג מסתכלים בדאגה על העיר ועל מה שמתרחש בה, לאחר שיצאו שני האריות לרחובות העיר, פתאום הבחינו בזקן, יהודי שסוחב את שני האריות אחריו, ויתפלאו מאוד על זה.

וכשהגיע רבי אברהם לבית המלך, רמזו לו מהגג שיכניסם במצודות הברזל שלהם, ויסגור עליהם, וכן עשה.

אח"כ צוה המלך להביא את הזקן לפניו, ובבא רבי אברהם לפני המלך, קמו המלך והשרים מלפניו ויעשו לו כבוד גדול ויושיבוהו ליד המלך.

שאל אותו המלך מי אתה? ומאין תבוא? אז סיפר למלך שהוא בא מירושלים בתור שד"ר, כי קופת העניים ריקה, ושם גוועים ברעב.

וישאלהו המלך מהיכן יש לך גבורה גדולה כזו, לקחת שני אריות? ענהו הלא אדוני המלך רואה שאני זקן וחלש, ואין לי שום גבורה, אלא מצוה אחת יש בידי כי ברית ה' חתום בבשרי, לא טימאתי אותו ולא קלקלתי חותמו של הקב"ה, ולכן איני מפחד משום בריה בעולם.

אז הבין המלך שעומד לפניו איש קדוש, ותיכף פקד על שר האוצר להעניק לו מתנה הגונה מאוצר המלך עבור עניי ירושלים וכך חזר מיד באניה לירושלים.

מאכלות אסורות

אמרו בזוה"ק סדר משפטים (דף קכ"ה ע"ב) תו אשכחאן, דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר פחדא, או בשעתא פחדא, או בסעודתא פחדא. ארבעין יומין אתחזיא גדליא מקלסא בקלפוי, לגבי אינון דלעילא, וסיעתא מסאבא (דף קכ"ה ע"ב) מתקרבין בהדיה, וגרים לאתערא דינין בעלמא, דינין דלא קדישין. ועוד מצאנו, שכל מי שאוכל מאכל זה שהתחבר כאחד, (בשר וחלב) או בשעה אחת או בסעודה אחת, ארבעים יום נראה גדי מקלס בקלפתו אל אותם שלמעלה, וסיעה טמאה מתקרבים עמו, וגורם לעורר דינים בעולם, דינים שאינם קדושים

ואי אוליד בר באינון יומין, אוזפין ליה נשמתא, מסטרא אחרא, וכו' ותו, דמספיי מחיון בישון, דהא בעינייהו גדליא אשתכת, ויכיל לאתזקא, דהא צלמא דבר נש אתעבר מניה. ואם מוליד בן באותם ימים, מלואים לו נשמה מהצד האחר, וכו' ועוד, שפוחד מחיות רעות, שהרי בעיניהם נמצא גדי ויכול להזק, שהרי צלם אדם העבר ממנו.

תאנא, במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה, דאשתזיבו מאינון נסיוני, אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון. אמר רבי יהודה, פתיב (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו'. ותאנא בסתימא דמתניתין, מיכלא דהוא רשע, בשרא בחלבא הוה וגבינה עם בשרא, בר מיכלן אחרניו, ודא סליק ליה בפתוריה, בכל יומא. שנינו, במה זכו דניאל, חנניה, מישאל ועזריה שנצלו מאותם נסיונות? אלא משום שלא נטמאו במאכליהם. אמר רבי יהודה, כתוב (דניאל א) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו'. ושנינו בסתר המשנה, מאכל אותו הרשע, בשר בחלב היה וגבינה עם בשר, פרט למאכלים אחרים, וזה עלה לו על שלחנו בכל יום.

ודניאל דאסתמר מהאי, פד רמו יתיה לגובא דאריותא, אשתלים בצולמא דמאריה, ולא שני (בראשית קצ"א ע"א) צולמיה לצולמא אחרא, ועל דא דחלו אריותא מניה, ולא חבלוהו. והוא רשע, בשעתא דמלכותא אתעדי מניה, (דניאל ד) ועם חיות ברא הוה מדוריה, אעדי צולמא דאנפוי מניה, ומהווא יומא, לא אתחוי צולמיה, צולמא דבר נש. וכל בעירא דאתי, אתחוי ליה, צולמא דזיניה, ונוקביה, והוה אתיין עליה בלהו, ובכמה זמנין הוה אכלין ליה חיות ברא, בר דאתגור האי עונשא עליה, בגין דכתיב, (חבקוק א) והוא במלכים יתקלס, בגין פד, כלא יתקלסו ביה, פל ההוא זמנא. ודניאל שנשמר מזה, כשזרקוהו לגב האריות, השתלם בצלם רבונו, ולא שנה צלמו לצלם אחר, ולכן פחדו ממנו האריות ולא חבלו בו.

וְאוֹתוֹ רָשַׁע, בְּשַׁעָה שֶׁהֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ מַלְכוּתוֹ וּמְדוּרוֹ הָיָה עִם חַיִּים
הַשְּׂדֵה, הֶעֱבַר מִמֶּנּוּ צָלָם פָּנָיו, וּמְאוֹתוֹ יוֹם לֹא נִרְאָה צִלְמוֹ צָלָם שֶׁל
אָדָם, וְכָל בְּהֵמָה שֶׁבָּאָה, נִרְאָה לָהּ בְּצִלָּם שֶׁל מִינָהּ וּנְקִבְתָּהּ, וְכָל־הָיָה
בְּאֵיִם עָלָיו, וּבְכֻמָּה פְּעָמִים הָיָה אוֹכְלוֹת אוֹתוֹ חַיִּים הַשְּׂדֵה זוֹלַת נִגְזַר
עָלָיו הֶעֱנַשׁ הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכְּתוּב (חֲבֻקֹק א) וְהוּא בְּמַלְכִים יִתְקַלֵּס, מִשּׁוּם
כִּי כָל־הָיָה הִתְקַלְסוּ בוֹ כָּל אוֹתוֹ זְמַן.

מסופר על המקובל רבי יחזקאל הכהן זיע"א שעלה לארץ
מיזד, והתגורר בצפת, וכל השבוע היה שוהה בחדרו במערת
הרשב"י במירון והיה עוסק בתורה.

(כדי לקבל מושג על קדושתו, מסופר שרוב ימיו היה שרוי בתעניות וצומות על
צער וגלות השכינה, וכשהיה שובר את צומותיו, היה מאכלו דגים קטנים ביותר,
שמכילים עצמות רבות, כדי שיצטרך לאכול במתינות ולא ייכשל באכילה גסה
לאחר רעבונו.)

באחת הלילות לאחר חצות ישב החכם יחזקאל לבדו
במערת ר' אלעזר והגה בתורה, לפתע הוא שומע קול של
מישהו מנסה לטפס על החלון באותה תקופה לא היו סורגים
על החלונות.

הוא חשב לעצמו שודאי מדובר באחד מערביי הגליל
שמבקש לשודדו, וחשב לעצמו הרי מלבד שעונו אין מה לקחת
ממנו מה שיהיה יהיה.

כשהתקרב המטפס ונעמד בחלון, התברר לו כי מדובר לא
פחות ולא יותר מאריה גדול שחיפש טרף לסעודתו.

או אז התרחש דבר פלא, הארי נכנס ונעמד מול חכם
יחזקאל, הביט בפניו הקדושות, ומיד סב לאחוריו, ושב על
עקבותיו, קפץ בחזרה מהחלון אל מחוץ למערה, והחל שואג
מפחד, כשבשאגותיו הרמות החריד והעיר את כל תושבי
האזור.

לאחר מעשה זה, התקינו את הסורגים במערה.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679